Plutarchi Chæronenſis hiſtorici ac philoſophi clariſſimi Problemata.

PLVTARCHI CHAERONEI DIVI TRAIANI PRAECEPTORIS, GRAECORVM CLARISSIMI HISTORICI AC PHILOSOPHI, PROBLEMATA EMENDATISSIMA, PETRO LVCENSI INTERPRAETE.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

i.

QVID EST ꝙ noua nupta cum in matrimoniũ datur, ignem & aquã iubetur attingere? An ꝙ in elementis ac principiis eorũ, alter maris, altera fœminæ locum tenet, & is principium motionis iniicit, illa uero ſubiecti ac materiæ uim habet. An ꝙ ignis purgat, aqua uero circũfert, ac luſtrat. Vxorem uero puram & caſtam permanere oportet. An illud potius, ꝙ quemadmodum ignis humoris expers, nec alit quicq̃ & ieiunus eſt, atq; aridus aqua uero ſine calore ſterilis eſt, & ignaua, ſic mas & fœmina niſi coeant, diſiuncti langueſcant & nihil efficiãt neceſſe eſt. Quoq; cõiunctio in matrimoniũ coeuntibus conuictũ perficit, qui deſerendus nõ eſt, & omnis fortunæ caſus cõmuniter ſubeũdus, etiã ſi nullius boni, niſi ignis & aquæ participes inter ſe futuri ſint. ij.

Quid eſt ꝙ nec plures nec pauciores, ſed quinq; tantummodo faces in nuptiis accendunt, quas Cæreos appellant? An illud eſt, quod Varro prodidit, imperatores tribus uti ſolitos eſſe, Aedilibus plures adhiberi. Moris eſt autem ut ab Aedilibus, qui uxores ducunt, faces accendant. An ꝙ cum plurimis in rebus numeris

utantur, tum cæteris melior ac perfectior ſit, & ad nuptias impar numerus conuenientior atq; aptior habeatur. Par enim numerus & interuallum ſuſcipit, & eius paritas aduerſat,ac pugnat. Impar uero omnino ſcindi non poteſt, ſed ſi diuidatur, ſemper aliquid commune relinquit. Ex omnibus uero imparibus numeris quinarius potiſſimum nuptialis eſt. Tria enim primum imparis locū tenent, duo uero paris, ex quibus tanq̃ ex mare & fœmina, quinarius commiſcetur numerus. An illud magis, q̃ cum lux generationis ſignum ſit, mulier uero non pluris, q̃ quinq; uno part natura poteſt edere, idcirco totidem utuntur facibus. An q̃ deos quinque precari eos putant, qui matrimonio coniunguntur, Iouem adultum, Iunonem adultam, Venerem, Suadelam, & in primis Dianam, quam etiam in partu & doloribus mulieres inuocant. iii.

Cur Romæ cum Dianæ multæ ſint ædes, eam ſolū, quæ in angiportu eſt, qui Patricius dicitur, uiros ingredi nefas eſt. An ob eam fabulam, quæ dicitur, quēdam cum eo in templo mulieri quæ Dianam ſalutatum ueniſſet, uim attuliſſet, a canibus diſcerptum fuiſſe. Inde orta ſuperſtitione homines ingreſſu abſtinuiſſe. iiii.

Cum in cæteris Dianæ templis Ceruorū cornua plane affigunt, in Auentino boum tantūmodo ſuſpendere conſueuerunt. Quid ita? an id ueteris caſus memoria & recordatione fieri putandum eſt? Ferunt enim in Sabinis Antroni Coratio bouē inſigni ſpecie ac magnitudine natam fuiſſe, a diuino deinde quodam monitum,

ſiquis eam bouem in Auentino Dianæ immolaſſet,fa/tum eſſe, eius qui rem diuinā feciſſet, ciuitatem totius Italiæ imperio potiri. Hominem re credita ut bouem immolaret ſtatim Romam ueniſſe. Seruum interim Seruio regi clam rem omnem indicaſſe, illum e ueſtigio Cornelio ſacerdoti imperaſſe, ut Antroni anteq̄ is rem diuinā faceret, in Tyberim ſe ablueret rite præciperet. Sic enim eos qui litare uellent facere conſueſſe. Antro/nem cupide profectum lauiſſe. Seruium interim occu/paſſe, ac Dianæ bouem immolaſſe, & cornua templo affixiſſe. Hoc Iuba monumentis mādauit, & Varro. Niſi ꝙ Antronis nomen Varro nō prodidit, nec a Cornelio ſacerdote ſed ab æditu o deceptum fuiſſe dicit. V.

Cur eos qui in agro externo diem ſuum obiiſſe falſo nuntiati ſunt, ſi poſtea reuerterint, ianua in domum nō admittuntur, ſed per tegulas aſcendentes intro ſeipſos demittunt? Varro enim omnino cauſam fabuloſam tradit. Dicit enim bello Siculo nauali pugna cōmiſſa, cū eo prælio multos occidiſſe falſo nuntiatū eſſet, omnes poſtea reuerſos breui interiiſſe. Vni autē ianuā ingredi conāti temere clauſam obſtitiſſe, nec cū aperire cona/retur potuiſſe. Hominem ibi pro foribus conſopitum in ſomnis ſpeciem uidiſſe qua ſuper tectum per imbri/ces deſcenſus in domum ac delapſus oſtēderetur. Quo facto felicem fuiſſe, & ad ſenectutem perueniſſe. Inde poſteris morem fuiſſe productū. Sed uide ne hæc quo/dāmodo Græcis ac noſtris ſimilia eſſe uideantur, non enim caſtos putabant, nec illis omnino admiſcebantur

ſed procul a templis arcebant, quibus funus tanq̃ mor/tuis & exequiæ factæ fuiſſent. Ferunt autem quẽdã qui hac ſuperſtitione huic religioni obnoxius teneret, Ariſtinũ nomine, Delphos miſiſſe qui deum ſuo nomine precarẽtur, ut eum quibus ob hunc ritũ difficultatibus teneretur, abſolueret. Pythiã illis reſpondiſſe, quæcũq; puerpera facere conſueſſet, ubi omnia rite obiiſſet, tum diis immortalibus ſacrificaret. Ariſtinũ oraculo acce/pto, ac probe cognito, ſeſe quaſi modo in lucem editũ mulieribus lauandũ, obligandũ, lactandũq; præbuiſſe. Sic deinde cæteros omnes Hyſteropomos appellatos facere inſtituiſſe. Sunt qui dicant morẽ hũc ante Ariſtinum fuiſſe, & antiquum morem eſſe. Mirari ergo non oportet, ſi Romani quoq; eos qui ſemel ſepulti mortuorum numero tenuiſſent, limen ingredi prohiberent, quippe qui uel egredientes rem diuinam faciunt, & ſa/crificio facto ingrediũtur, ſed deſuper per impluuium deſcendere iubebant, piacula plane omnia ſub diuo obire conſueuerunt. vi.

Cur inſtitutũ eſt, ut mulieres cognatos ore oſculen/tur? An ut multi putãt, q̃ his uini uſus interdictus eſſet, & idcirco ne bibentes laterent, ſed domeſticorum congreſſu redarguerentur, oſculandi conſuetudo inducta eſt. An probabilior huius rei cauſa eſt quã ſcripſit Ari/ſtoteles. Illud enim iam uulgatum, & quod iampridem heroicis temporibus factum fuiſſe dicitur, in Italia mulieres Troianæ ut uidetur, facere auſæ ſunt. Nam cũ ad Italiæ littus appuliſſent, & uiri ad unum omnes relictis

nauibus in terram deſcendiſſent, naues incenderunt ꝙ diuturni ac longi erroris eas pertæſum eſſet, & maris tæderet. Metu deinde uirorũ pauidæ propinquos ac domeſticos cõplexæ oſculando, ac blande appellando, ut cuiq; occurriſſent, facinoris conſcientia ſalutabãt. Hoc pacto mitigatis animis, & inter ſe conciliatis, manſit poſtea conſuetudo ut hac inter ſe comitate uterentur. An magis hoc tributum eſt mulieribus, quo ſimul & honore & poteſtate augerentur, ſi multos cognatos ac propinquos habere uiderentur? An ꝙ cognatorũ cõnubiis lege prohibitis, hoc comitatis genus ad oſculum uſq; proceſſit, & hoc ſolũ cognationis ſignũ, & cõmunicatio relicta eſt. Superioribus enim temporibus quæ ſe aliqua neceſſitudine attigiſſent, uxores non ducebant, quemadmodum ne nunc quidem ſorores. Sed non ita pridem factũ eſt, ut neptes uxores ducere permitterẽt. Vir quidam ſane pauper, cæterum bonus, & in primis popularibus acceptus, cum neptem cui dos ampla eſſet relicta, in matrimoniũ accepiſſet, locuples ex eo & copioſus factus eſt. Eius rei accuſatus, iudicio multitudinis abſolutus eſt, plebiſcitũ deinde factũ, ut in ducẽdis uxoribus ad neptes uſq; aſcẽdere liceret. ſuperior enim neceſſitudo prohiberetur. vii.

Quid eſt ꝙ uir ab uxore, uxor a uiro dono aliquid accipere prohibetur? An ꝙ ut Solon ſcripſit, moriẽtium donationes ratæ ſunt, niſi quis inqͭt neceſſitate coactus, aut ab uxore perſuaſus. Neceſſitatem enim quaſi uim afferẽtem accepit. Voluptatem uero quaſi decipientẽ,

Sic uxorũ donationes hac uirorũ ſuſpitione non caruerunt. An quod uiliſſimum beniuolentiæ ſignum donatio ſit. Dant enim & alieni, & qui non amant. Idcirco hoc dandi lenocinium ex matrimonio ſuſtulerunt, ut non mercenarium ſed gratuitum & ſpontaneũ ſit hoc totũ amare & redamari. An quod ab aliis accipiendo corruptæ alienos admittunt, grauiſſimum uiſum eſt gratis ſuos diligere. An illud potius, quod uiri & uxoris rem cõmunẽ eſſe oportet. Nam qui quod datum eſt accipit, is quod datum non eſt, id alienum eſſe cenſere didicit. Quo fit ut exiguum inuicem dando totum perdant. viii.

Quid eſt quod a genero ac ſocero iiſdẽ aliquid dono capere nõ licet? An idcirco a genero, ne forte per parentẽ munus ad uxorem redire uideatur, a ſocero autẽ quod qui nihil dediſſet, eũ nihil accipere par eſſe uiſum eſt. ix.

Cur ſiue ex agro ſiue peregre domũ redeant, qui uxores domi habent aduentus ſui nuntios præmittunt? An quod hoc eius eſſe cenſent, qui ſe abſente uxorem nihil improbe facere ſibi perſuadeat, derepẽte uero & inopinato ſubuenire inſidiatoris. Idcirco uxorũ expectationi ac deſiderio, bonis eas nuntiis afficiendo, quãcitiſſime ſatiſfieri ſtudent. An illud potius, quod ſcire nimium auent, ſi ſaluas domi ac ſui deſiderio affectas ſint offenſuri. An quod pluribus domi negotiis in adminiſtranda re familiari abſentibus uiris uxores occupentur, & cum domeſticis plerũque diſcordent, ut his omnibus remotis iucunde ac tranquille ab uxoribus excipiantur, de ſuo eas aduentu prius fieri certiores uolunt. x.

Cur deos

Cur deos ſalutantes caput operiunt, uiris autem dignitate præditis & honore dignis, ſi quo caſu occurrerint, caput aperiunt? Hoc enim illā quoq; dubitationē uidet augere. Nam ſi quæ de Aenea ferūtur, uera ſunt, ut prætereūte Diomede, caput operiens rem diuinam fecerit, rationē habet, nec repugnat, ut quemadmodū in occurſu hoſtium caput uelamus, ſic amicis ac bonis uiris obuiam facti capita detegamus. Nam quod ad deos pertinet, id propriū nō eſt, ſed caſu accidit, & ab illo ſeruatū poſtea mā ſit. Quod ſi aliud dicendum eſt, uide ne illud ſolum quærendum ſit, quamobrem deos uenerātes capita uelentur. Alterum uero conſentaneum eſt. Potentioribus enim occurrentes idcirco caput aperiunt, non ut eis aliquid addant, ſed ut inuidiam potius detrahant, ne pares diis immortalibus honores poſcere, neue eodem cultu delectari uideātur. Deos uero idcirco ſic adorabant, ut, aut operiendo capite ſeipſos humiliores redderent, aut metu, ne quid ignominioſum, ac triſte inter precandum aliūde auribus accideret, idcirco ueſtem ad aures uſq; attollebant. Hoc autem eos uehementer uitaſſe ex eo facile perſpici poteſt, ꝙ oraculum adeuntes æra pulſari, & quam maximum ſtrepitū fieri uolunt. Aut illud eſt quod Caſtor dicit, mores Romanos Pythagoricis cōparans, genium qui unicuiq; noſtrū ineſt, deos qui extra ſunt rogare, & caput uelando ſupplicare, animi.ſ. uelamentum ac reuelationem per corpus quodā ænigmate oſtendentem. xi.

Quid eſt ꝙ Saturno capite aperto immolant? An ꝙ uelādi capitis ritū Aeneas tradidit. Saturni uero ſacri

ficium peruetuſtum eſt. An illud potius, quoniam dis cœleſtibus immolantes uelātur, Saturnum uero ſubterraneum & terreſtrem deum eſſe arbitrantur. An ꝙ ueritas occuli, obſcurariue non poteſt. Veritatis autem parentem ac deum Romani Saturnum habent. Sed quid eſt, ꝙ Saturnum ueritatis patrem ducunt? An ꝙ ut pleriq; philoſophi cenſent, Saturnum tempus eſſe exiſtimant. Veritas autem tempore inuenitur. An illud, ꝙ fabuloſa illa Saturni tempora, qui iuſtiſſimus omnium fuiſſe dicitur, ueritatem maxime coluiſſe uериſimile eſt. xii.

Quid eſt ꝙ Honori aperto capite rem diuinam faciunt? An quia ſplēdidum quiddam, & illuſtre, & apertum, ac late patens gloria. quam ob cauſam honeſtis ac bonis uiris caput aperiunt, eadem adduci uidentur ut eiuſdem cultus cognominem deum eodem more uenerentur. xiii.

Quid eſt ꝙ filii quidē tecto capite parentes efferunt, filiæ uero nudo ac ſparſis crinibus? An ꝙ patres tanquam deos a maribus coli conuenit, quos tamen eoſdē filias luctu proſequi magis deceat. utrique enim quod ſuum eſt, lex tribuens ex ambobus quod oporteret & deceret, efficit. An ea lugenti accommodata quæ ſunt inuſitata, conſueuerunt autem magis operto capite mulieres, at uiri contra aperto in publicum prodire. Apud Græcos enim ſiquid aduerſi acciderit, ut mulieres tonderi, ſic uiri comas alere conſueuerunt, ꝙ uiri tondere, mulieres uero promiſſiores habere crines moris eſt. An filios ob eam quam diximus, cauſam uelari mos eſt.

Nam ut Varro dicit, Filii ſic ſepulchris parētum obuerſantur, quaſi deorum templis, pari cultu utroſq; uenerantes. Quorum in buſtis cum primum in os aliquod inciderint, eum qui mortuus ſit, in deorum numerum relatum eſſe dicunt. Mulieribus autem ne aperto quidem capite omnino licebat. Eſt enim proditum memoriæ Sp. Carbilium primum Romanorum omnium ſterilitatis cauſa uxorem repudiaſſe. Hunc ſecutus Sulpitius Gallus idcirco uxori nuntium remiſit, ꝙ eam in caput ueſtem deducere animaduertiſſet. Idem fecit Publius Sempronius, ꝙ eius uxor ludos funebres ſpectaſſet. xiiii.

Cur Terminum, cui Terminalia faciunt deum putantes, nihil ei animatum ſacrificant? An ꝙ terminos Romulus agro ſtatuit, quo progredi, ac uicinos mulctare licitum eſſet, atque omnem agrum proprium exiſtimare, quo ut Lacon dicit, haſta perueniant. Numa uero Pompilius uir ciuilis ac iuſtus & in primis ſapiens agri terminos cum finitimis conſtituit, & ipſis finibus Terminum ominis cauſa nominans quaſi præſidem & amicitiæ ac pacis cuſtodem, ab omni cæde, ac ſanguine eũ incontaminatũ cõſeruari oportere exiſtimauit. xv.

Quid eſt ꝙ ancillis ædem Matutæ ingredi fas non eſt, unam uero tantum mulieres introducunt, quam alapis cædunt? An quia hanc unam ita pulſari, ſignum eſt ſeruas aditu prohiberi. Reliquas autem propter fabulas repellunt. Ino enim uirum rem cum ſerua habere ſuſpicata filium deperiiſſe dicitur. Seruam uero Græci ex Aetolia oriundam fuiſſe dicunt, nomine

Antipheram. Ex quo apud nos in Chæronea pro æde Matutæ æditus lorum tenens pronunciat. Non ſeruā ingredi, non ſeruū. non ætolū, non ætolam. xvi.

Cur apud hanc ipſam Deam ſuis quidem filiis bona non optant, cum nepotibus id tribuant? An ꝙ Ino miti quodā & humano ingenio eſſe, & ſororis filio mammā præbuiſſe, in filiis uero infelix extitiſſe uidetur? An aliter potius, ꝙ moralis & pulchra in primis conſuetudo, & multum inter neceſſarios beniuolentiæ comparans exiſtimata eſt. xvii.

Quid cauſæ eſt ꝙ pleriqꝫ copioſi & locupletes ſubſtātiæ ſuæ decimā Herculi offerebāt? An ꝙ ille quoqꝫ in palatino boum quas Geryoni abſtulit, decimam immolauit. An ꝙ Romanos ab Hetruſcis decimari ſolitos liberauit. An hæc hiſtoriam, nec omnino ueram nec ueriſimilem habent, Herculi uero tanquam edaci & ſplendido prolixe atqꝫ opipare parabant, & ſacrificium faciebant. An illud potius quaſi odioſas ciuibus & moleſtas nimias diuitias comminuentes, & ut bonæ corporis habitudini ad ſummum prouectæ aliquid detrahentes, eo pacto maxime coli Herculem exiſtimabāt. Qué idcirco luxuriā coercere, & comprimere delectaret, ꝙ ipſe paucis cōtētus tenuiter cōtinenterqꝫ uixiſſet. xviii.

Quid eſt ꝙ Romani Ianuarium principium anni faciunt? Antiquis enim temporibus Martius primus omnium numerabatur, quod cū multis ſignis perſpici poteſt, tum eo maxime ꝙ quintum a Martio & ſextum, & reliquos deinceps uſqꝫ ad extremum a Martio numerant. Decembrem enī nouiſſimum appellant, a Martio

ſcilicet recenſentes. Ex quo nonnulli opinati ſunt ueteres Romanos non duodecim, ſed decem mẽſibus annũ compleſſe, & ob eam rem quibuſdam menſibus pluris quam triginta dies addidiſſe. Sunt qui monumẽtis mãdarint decembrem a Martio decimũ computari, hunc & deinceps ſubſequi Ianuarium, Februariũ eſſe in quo & purgationibus utũtur, & mortuis parentant anno finiente. Hunc poſtea ordinem cõmutatum eſſe cõſtat, & Ianuarium primum omniũ numerari cœptũ, ꝙ primo huius menſis die quem Calendas Ianuarias appellant, primi conſules exactis regibus creati ſunt. Verisimilius illud quod quidam dicunt, Martium a Romulo primum omnium fuiſſe numeratum, ꝙ homo acer ac bellicoſus atq; adeo bellandi amore inſanus, Marte ſatum ſe exiſtimans parentis ſui cognomen cæteris mẽſibus præponendũ eſſe cenſuit. Numa Pompilius deinde uir pacatus, & pacis, atq; otii ſtudioſus, cum ciuium animos a bello ad agriculturam traducere cõtendiſſet, Ianuario inter menſes principatũ dedit, & Ianum quaſi ciuilem, & agriculturæ magis quam rei bellicæ ſtudioſum ad ſummos honores, cultũq; prouexit. Sed uide ne Numa Pompilius magis conſentaneum naturæ quantum ad nos attinet, principiũ anni ſumpſerit. Omnino enim eorũ quæ in circulo circũferuntur, nihil eſt quod natura aut extremum ſit, aut primum, ſed lege factum, ut aliud alii ſtatuant anni principium, optime uero qui poſt hybernum tropicum, annum inchoant, cũ ſol finem ulterius progrediendi faciat, rurſus ad nos ſe recipit. fit enĩ naturale quodãmodo huiuſmodi princi-

pium, quo & lucis tempus nobis augetur, tenebrarum uero & noctis diminuitur, prı̃ceps deniq; & totius ſub/ ſtantiæ fluxæ author propius accedit. xviiii.

Quid eſt ꝙ Floræ quã bonã deam nominant, omni florum genere templum exornantes mulieres domum myrtos nõ importent, præſertim cum ambitioſius cũ/ ctis germinum, ac florum uarietatibus uti ſoleant? An illud eſt quod a fabulatoribus dicitur, Floram Flauii diuinatoris uxorem fuiſſe, quæ cum uino clanculum uberius uteretur deprehenſam myrteis uirgis, ac flagris a uiro cæſam fuiſſe dicitur, inde factum eſſe ut myrtus in eius ædem non inferatur. Vinum tantum cum mu/ lieres ei bibant, lac appellant. An ꝙ a multis tum uero rebus Veneris caſtæ ac puræ ſacrum illud obeunt. non ſolum enim uiros excludunt, ſed cum ſolẽne ſacrificiũ faciunt, quicquid maſculum eſt domo exigunt. Myrtũ igitur quaſi Veneri dicatam religioſam habent. Nam quam nunc Murciam Venerem nominant, antiquitus ut uidetur, Myrteam appellare conſueuerũt. xx.

Quid eſt ꝙ latini Picum uenerantur, & eo uehemen/ ter abſtinent? An ꝙ Picum uxoris ueneficio mutatum ferunt, auem deinde factum oracula edere, & interro/ gantibus reſpondere ſolitum. An hoc cum incredibile, tum monſtri plenũ exiſtimandũ, & altera fabula multo eſt ueriſimilior, Romulo ac Remo cũ regis iuſſu expo/ ſiti eſſent, nõ modo lupã mãmas ĩfantibus ꝑbuiſſe, ſed Picũ quoq; ad ĩfantes uentitaſſe, atq; eos aluiſſe. Nam nũc quoq; locis nemoroſis ac ſyluestribus, ĩ quibus cre bro Picus appareat, Lupum uerſari animaduerſum eſt.

An illud magis, ut aliam alii deo auem, ſic Picũ Marti ſacrum putauerũt.Eſt enim natura fidens & elatus,atq; audax, roſtrum quidem adeo firmum habet,ut robora ſubuertat, cum truncum ſæpe pulſando ad medullã uſq; peruenerit. xxi.

Cur Ianum bifrontẽ eſſe autumãt. ſic enim eũ fingũt & pingunt. An ꝙ græcus Perrhæbus fuit, ſic enim monumentis proditum eſt. Is poſtea cum in Italiam traieciſſet, & apud barbaros cõſediſſet,linguam ſimul cum uictu cõmutauit. An illud potius, ꝙ Italos agreſtes,ac barbaros ad humanitatem uitæ,cultumq; traductos, & agros colere,& rẽpublicã adminiſtrare inſtituit. xxii.

Quid cauſæ eſt, ꝙ in æde Libitinæ quæ ad ſepulturã pertinẽt, uendere conſueuerunt Libitinã nihil aliud niſi Venerem eſſe exiſtimantes? An hoc unũ ex Numæ Pompilii cõmentis fuiſſe putandũ eſt, ut diſcãt homines talia non aſpernari,nec tanquã rem pollutã aut ſceleratã fugere. An ea re homines fragilitatis & imbecillitatis humanæ admoneri putãt,ꝙ una & eadẽ Dea principiũ ac finẽ uitæ in poteſtate habeat. quippe quæ ingrediẽtibus uitam,uel decedẽtibus præſideat. Delphis enĩ Epitymbiæ Veneris exigua ſane ſtatua poſita oſtẽditur,ad quam manes ad parentationes,& libationes & elicere,& euocare conſueuerunt. xxiii.

Cur tria mẽſis principia,& dies quaſi quoſdã legibus præſtitutos habent, qui dieꝝ idem interuallum in medio capiũt? An illud ueꝝ eſt,quod Iuba in hiſtoria ſcribit,Magiſtratus Calẽdis populũ uocare, & in quartum diem Nonas indicere ſolitos eſſe. Idus enim diem reli-

gioſum putabant. An illud magis ꝙ lunæ uarietatibus tempora deſcribentes, tris omnino ſingulis menſibus lunæ mutationes fieri animaduertebant. Primam cum ſoli congreſſa penitus occultatur. Deinde cum ſolis radios, ac lumen elapſa ab occaſu īcipit apparere. Poſtremo cum ſolaribus radiis colluſtrata pleniluniū efficit. Nominant autem lunæ occultationem, cum ſcilicet non apparet, Calendas, quicquid occulte fit, clam fieri & celari latine dicitur. Primam uero Nonas appellant, iuſtiſſimo quidem nomine nouum uocant. Idus autē aut propter ſpeciem & undiqꝫ collucētis lunæ pulchritudinem, aut cognomen illud Ioui attribuētes. Sed certiſſimum dierum numerum exequi non oportet, nō ex eo quod parum abeſt calumniari, quandoquidem uel hoc tempore quo ad ſummum aſtrologiæ peruentum eſt, inæqualitas tamen temporum mathematicorum peritiam uincit, & eorū numeros ac ſupputationes ſæpiſſime fallit, ac fugit. xxiiii.

Quid eſt ꝙ poſtridie Calēdas, Nonas, Idus nec quoquā exire, nec peregre proficiſci cōſueuerunt? An ꝙ, ut plurimi cenſent, & Liuius auctor eſt, poſt Idus Quintiles quas nunc Iulias uocant, Tribuni militum eductis copiis ad Alliam fluuium a Gallis ſuperatis urbem funditus deleuerunt. quem diem cum poſtea religioſum habuiſſent, & procedēte tēpore ut fit, mos inoleuiſſet, eadem ſuperſtitio tantum ualuit, ut dies poſtridie Calendas, ac Nonas ſimiliter religioſi haberentur. An hoc multis modis abſurdum eſt. Alio enim die apud Alliā male pugnatū eſt, quē Allienſem a fluuio nominantes

infauſtum habent Romani. Cũq; multi religioſi ſint dies, haudquaquã ſingulis menſibus homonymos obſeruant, uerum unumquẽq; diem in quo tunc calamitas accidit, ei qui poſtridie nonas & Calendas ſequitur adſiſtere, ut omnem pari ſuperſtitione inuoluant, nullam uero ſimilitudinem habere. Vide igitur ne quemadmodum primũ menſem diis cœleſtibus conſecrauerunt, ſecundum uero inferis, in quo & purgationibus quibuſdam utuntur, & mortuis parentant, ſic & dies alios quidem quaſi authores ac principes, ut dictum eſt, tris ſcilicet feſtos & ſacros poſuerint, eos autem qui deinceps ſequũtur, Diis manibus attributos, religioſos & infauſtos habendos exiſtimauerint. Græci enim Calendis deos uenerantes, eum qui ſequitur Semideis, ac dæmonibus attribuerũt. Secũdus quoq; crater Semideis & heroidibus libari ſolet. Omnino numerus quidam tempus eſt. Principium eſt enim unitas, quã ſecutus binarius unitati aduerſatur, & parium primus eſt numerus, par uero indigens quidem, imperfectum & indefinitum, quemadmodum rurſus impar terminatus eſt, & terminat ac perfectus eſt. Quo fit ut Nonas quinto poſt Calẽdas die ſubiiciãt, Idus autẽ Nonis nono poſt die demũ numerent. Terminãt enim principia impares numeri, qui uero principia excipiunt pares deinceps numeri nec uim habent ullam nec ordinem. quo fit ut his nihil agere inſtituant, nuſquã exeant aut peregre proficiſcãtur. Quo loco illud Themiſtoclis repetere alienum non fuerit, diem qui poſtridie diei feſti fuiſſet, cũ die feſto litigaſſe, illum enĩ multum negotii ac laboris habuiſſe, ſe autem effeciſſe ut quiete & otioſe rebus partis perfruerentur homines. tum

dies feſtus. Ne tu quidem uerum dicis, niſi enim ipſe feciſſem tu non fuiſſes. Hoc Themiſtocles aduerſus eos qui poſt eũ ab Athenienſibus imperatores facti fuerãt, dixiſſe fertur, futurum fuiſſe ut eorum nemo cognoſceretur, niſi ciuitatem ipſe conſeruaſſet. Quoniam igitur omnis ſtudioſa peregrinatio atq; actio, apparatus & adminiſtrationis indiget, ueteres autẽ Romani diebus feſtis nihil omnino negotii agebãt, aut prorſus curabãt, ſed rebus diuinis penitus dediti erant, idq; ſic agebant, ut nunc quoq; ſacerdotes rem diuinam facturi proponere & edicere conſueuerunt, iure optimo, ſtatim enim peractis feſtis exibant uacui omni cura ac negotio, nihil agebãt, quippe qui eſſent imparati, atq; illũ diem ea quæ uſui eſſent excogitãdo in apparatu cõſumebant. An ſicut etiã nũc factis uotis deo, uenerari, in templis ſedere, ac permanere conſueuerunt, ſic non continuo dies operoſos diebus ſacris & feriatis ſubiiciẽdos putauerũt, & aliquid ĩterualli intercedere uolebant, præſertim cũ præter opinionẽ ac uoluntatem, moleſta ac grauia perſæpe in uita accidere ſoleant. XXV.

Quid eſt ꝙ in luctu mulieres albis ueſtibus induuntur? An ut magos aiunt aduerſum orcum ac tenebras inſtructos, claritati, ac luci ſeipſos comparantes, hoc facere putandum eſt. An quemadmodum mortui corpus albis ueſtibus induant, & propinquos idem facere uolũt. Corpus autem idcirco ſic ornant, quando animum non poſſunt, quem purum ac ſplendidum deducere uolunt, quaſi iam emeritũ, & magno ac uario certamine liberatũ. An tenuitas his in rebus, ac ſimplicitas maxime decet, infectæ autẽ ueſtes tum ſuperfluitatẽ præ ſe ferũt, tum elegantiã

ac ſumptum. Non enim minus aduerſus nigrum quã pur pureum colorem illa dici poſſunt. Doloſæ ueſtes, doloſi uero etiam colores, quod autem ſua ſponte nõ arte nigrũ eſt, natura tinctum eſt, & opaco admixtum uincitur. Solũ igitur album ſyncerũ, ac purum, ac minime inquinatum eſt. Quare mortuis aptiſſimus. Defunctus enim ſimplex quiddam factum eſt, purum, & omni cõmixtione uacuũ, nihil plane aliud niſi quodam quaſi tinctorio ueneno ſic corpore liberatus. Argis uero in luctu ueſtes albas induũt, ut Socrates dicit, aqua ablutas. xxvi.

Quid eſt ꝙ omnes muros ſanctos putãt, portas nõ itẽ? An illud eſt quod a Varrone ſcriptũ eſt, Murũ quidẽ ſanctum haberi oportere, ut pro tuẽdis mœnibus ſtudioſe ꝓ pugnẽt ac mortẽ oppetant. Sic enim uidetur & Romulus fratrem interfeciſſe, ꝙ locũ ſanctũ, & quẽ trãſgredi nefas eſſet, trãſire nõ dubitaſſet, & prophanũ reddidiſſet. Portæ uero conſecrari idcirco nõ poſſunt, ꝙ cum alia multa ad uſum neceſſaria exportare atq; importare, tũ uero mortuos per eas efferre conſueuerunt, & ꝙ qui ab initio urbes condunt, quantũcũq; loci ædificaturi ſunt, aratro attingunt, cui marem bouem, ac fœminam ſubiugãt. In murorum uero deſcriptione cum portaꝝ ſpatia metiuntur, uomerẽ detrahunt, ac ſic aratrum transferũt quaſi quicquid exaratũ ſit, ſacrũ & inuiolatũ futuꝝ eſſe uideat. xxvii.

Quid eſt ꝙ pueros ſi Herculẽ iurant, id ſub tecto facere prohibent, & ſub dium progredi iubent, quod ut ſub dio faciant ideo exire iubent? An ea cauſa eſt quam multi afferunt, Herculẽ non umbra atq; otio, ſed labore ac periculis delectatum, non domi, ſed foris ac ſub dio uitam egiſſe.

An illud magis ꝙ is Deus nõ indigena, ſed externus & aduena eſt habitus. Nam nec Dionyſiũ iurant ſub tecto, externum & ipſum deum, ſi quidem eſt Dionyſius. An hæc quidem dicuntur, & ioco apud pueros adhibent, ut aliud occultius agatur, nec pueri ſic temere inſueſcant deierare. Sic enim Phauorinus aiebat. Hoc enim quaſi de induſtria moram efficit, & deliberandi dat ſpatium. Phauorinum uero recte putaſſe, nec commune ſed proprium huius dei hoc quod fit exiſtimaſſe, ex his quæ de Hercule feruntur facile coniici poteſt. Ferunt enim hunc in primis religioſum fuiſſe, & ad iuſiurandum uerecundiſſimum, quippe qui ſemel in omni uita iurauerit, idq; ſoli Phyleo Augei filio. quo circa Pythiam hoc iuriſiurandi genus Lacedæmoniis propoſuiſſe, Satius ac melius illis fore ſi abſq; iureiurando affirmaſſent. xxviii.

Quid eſt ꝙ nouam nuptam ipſum limen tranſcendere non permittunt? An ꝙ qui primas mulieres rapuerunt ſic eas domibus intulerũt, non ipſæ ingreſſæ ſunt. An eo inuitæ ingredi uideri uolũt, ubi pudicitiam ſunt amiſſuræ. An ꝙ potius ſignum eſt ipſam non ſua ſponte domum exituram, nec ſuos relicturam fuiſſe, niſi cogeretur, quemadmodum ui coacta ingreſſa eſſet. Nam apud nos quoq; in Bœotia currus axem pro foribus comburũt, ſignificantes ſponſam intus manere oportere, tanquam eo ſublato quod eam aſportaturum fuerat. xxix.

Quid cauſæ eſt ꝙ ſponſam introducẽtes iubent dicere, Vbi tu Caius, Ego Caia? An ita cũ uiro quaſi depaciſcitur, ut omnia cõmunia ſint & pariter imperent, nec aliud his uerbis oſtẽditur, niſi ubi tu dominus ac domus com-

poſ,ſic ego domus domina atq; hera. His autem uerbis & aliis utuntur cõmunibus, quemadmodũ legulei. C. Seium & Lucium Titium uſurpare ſolent, & philoſophi Dioné, Theonem. An magis propter Caiam Cæciliam honeſtã ſane mulierem ac bonam, uni ex Tarquinii liberis collocatam, cuius in Sãctæ templo ſtatua ex ære poſita eſt. inerãt iampridem & ſandalia, & colus, pudicitiæ, & induſtriæ ſuæ certa monumenta. xxx.

Quid eſt q̃ ĩ nuptiis Thalaſſii nomẽ crebro iactatur? An propter lanificium quod quaſillum uocant Romani, & ſponſam introducentes pellem ſubſternunt, ipſa uero colum ſecum infert & fuſum, uiri autẽ ianuam lana coronat ac cingit. An illud uerum eſt quod hiſtorici tradiderunt, adoleſcentem quẽdam in rebus bellicis ſtrenuũ, & in primis præclarum, & alioqui uirũ optimum Thalaſſium nomine Romæ fuiſſe. Sed poſtea cum Romani Sabinorum filias, quæ ad ludos uenerãt, de compoſito rapuiſſent, uirgo egregia ſpecie Thalaſſio ferebatᷣ a popularibus qbuſdam, & Thalaſſii cliẽtibus clamitãtibus quo tutius eam auferrent, nec quiſquam accederet qui eam abſtraheret uiolaretq;, puellam Thalaſſio ferri. Reliqua igitur multitudo Thalaſſii honoris cauſa bonis ominibus ac uotis puellam proſecuta ad Thalaſſium deduxerunt. Ex illo quoniam nuptiæ felices fuiſſent, ſolẽne permanſit, ut quemadmodũ Græci Hymeneũ ita Latini Thalaſſiũ ominis cauſa in nuptiis nominarent. xxxi.

Quid eſt q̃ Maii menſe circa plenilunium de ponte ſublicio ſimulachra in Tyberim iaciẽtes Argeos quæ deiiciuntur appellant? An q̃ antiquis temporibus barbari ea

loca incolentes græcos quos ceperant, eo paƈto interfice rent. Herculem uero poſtea admirati ab hoſpitum & externorum cæde abſtinuerunt, doƈti ab eodem ut ueterē morem ac ſuperſtitionē imitantes, effigies in flumē abiicerent. nam ueteres Græcos omnes Argiuos æqualiter appellabant. Niſi propter uicinitatē Argiuos Arcadum hoſtes Euander exiſtimans, qui patriam fugiens ibi conſedit, odium & inimicitias retinuit. xxxii.

Cur ueteri more nemo foris cœnitabat præter liberos qui ætate puerili eſſent? An Lycurgus ut modeſte non intēperanter & belluaꝝ more, hoc paƈto quoq; pueros iſtituit ad phiditia deducēs, ſed uerecūde, ac prudēter uoluptates attingerent, cū maiores natu ſpeƈtatores ac magiſtros haberent. Nec hoc quoq; minoris faciendū, ꝙ in liberorum conſpeƈtu uerecundiores multo parentes ſe exhibent & modeſtiores. Nam quemadmodū præclare a Platone ſcriptum eſt, Vbi ſenes impudētes ſint, adoleſcētes quoq; turpiſſimos eſſe neceſſe eſt. xxxiii.

Quid eſt ꝙ cum cœteri Romani Februario mortuis inferias mittere & parentare conſueuiſſent, Decius Brutus, ut Cicero ſcribit, id Decembri faciebat. hic enim fuit qui primus Luſitaniam inuaſit, quippe Lythan flumen primus traiecit. An quemadmodum ueſperi & mēſe exaƈto multi parentare conſueuerunt, ſic in fine anni menſe nouiſſimo mortuos honore & inferiis proſequebantur. Eſt autē omniū mēſiū December extremus. An ꝙ diis inferis honor redderet̄, quod tū fieri tēpeſtiue uidet̄, cū fruƈtus omnes maturitatem ſunt cōſecuti. An ꝙ cum ſementem inſtituentes terram ſubigunt, inferorū meminiſſe maxime

oportet. An aliud potius, ꝙ is menſis Saturno a Romanis conſecratus eſt, quem inferorum deorũ numero habeãt. An ꝙ Saturnalibus, quem diem Romani maxime colunt, quo uoluptati ac genio plurimum uacant, harum rerum nonnullas mortuis primitias impertiendas putauerunt. An ſolum hoc menſe Brutum parentare ſolitum omnino falſum eſt. Nam Larentiæ mẽſe Decembri ad eius ſepulchrum libantes inferias faciunt. xxxiiii.

Quid eſt ꝙ Larentiam uulgatiſſimũ ſcortum tantopere uenerantur? Alia eſt enim Acca Larentia quã Romuli nutricem eſſe ferunt. Huius enim diem feſtum menſe Aprili agunt Romani, hanc autẽ Flauiam cognomento appellatam dicunt. Nobilitata eſt hãc ob cauſam. Aedituus quidam Herculis, otio ut uidetur abundans, ludo ac teſſeris diem conterere ſolebat, ſed cũ forte ita accidiſſet, ut quibuſcũ ludere cõſueuerat, eorum adeſſet nemo, otioſus ac triſtis, deũ ut ſecũ luderet ꝓuocauit, ea lege ut ſi uiciſſet aliquid boni a deo nanciſceret. Sin autẽ uictus fuiſſet ipſe deo cœnam præberet, inſuper ſpecioſam adoleſcentulã, quacũ conſuetudinẽ Hercules haberet, deo compararet. Propoſitis teſſeris cũ & ſuã & dei uicẽ ieciſſet ſuperatus eſt. Ex prouocatione igitur opiparã deo mẽſam parauit, & Larentiam publicũ tum temporis, ſcortũ adhibuit, & in tẽplo diſcumbere iuſſam clauſis foribus reliquit. Ferũt autẽ noctu cũ muliere cõgreſſum nõ humanitus, ubi illuxiſſet, mulierẽ in foꝝ ꝓgredi iuſſiſſe, & cuicũq; primo occurriſſet, huic animũ adhibere, & amicũ ſibi adiũgere. Larentiã ſtatim ſurrexiſſe, homini locupleti occurriſſe natu iam grandi ac cælibi, cui Taurutius nomẽ eſt, qui mulieri

matrimonio cõiunctus & uiuus rei familiaris poteſtatẽ ei fecit,& moriens teſtamento hæredẽ reliquit. xxxv.

Quid eſt ꝙ portam unam Feneſtram appellant, apud quam Fortunæ thalamus qui dicitur poſitus eſt, An quia Seruius Rex ſecundiſſima fortuna uſus cum filia rem habuiſſe creditus eſt,cum per feneſtram ad eam penetraret. An hoc fabuloſum,illud autem uerum.Tarquinio Priſco Romæ regnante cum a paſtoribus occiſus eſſet, Tanaquil eius uxor mulier ſane prudens & fortis,per feneſtram populum allocuta, multitudini perſuaſiſſe dicitur,ut Seruiũ regem declararent, ex eo factum eſt ut locus ille ita appellaretur. xxxvi.

Cur ex omnibus quæ diis immortalibus offeruntur,*ſola* ſpolia negligũtur,nec uetuſtate conſumpta reſarciunt aut reficiunt ? An idcirco hoc faciunt,ut cum primis illis gloriam antiquatam eſſe, ac deletam putent,nouum aliquod ac recens uirtutis monumentum conſequi ac parare ſtudeant. An iſtud uerius, ꝙ cum inimicitiæ aduerſus hoſtes ſigna tempore obſcurẽtur, ipſos ea renouare inuidioſum & acerbum eſſe cenſent. Non enim qui primi apud Græcos æneum aut lapideum trophæum ſtatuerunt,magnopere probati ſunt. xxxvii.

Quid cauſæ eſt ꝙ Metellus pontifex maximus factus, alioqui prudens ac ciuilis,poſt Sextilem menſem qui nũc Auguſtus dicitur,uetuit auſpicari. An ꝙ quemadmodum die incipiente aut creſcẽte, ſic menſis initio,ac incremento hæc agimus,reliquos autem tanquam otioſos,& omni actione uacuos ſeruamus, Sic poſt octauum,reliquũ anni tempus quaſi ueſperam quãdam etiam inclinãtis & ſeneſcentis

ſcentis anni crepuſculũ putauerunt. An ꝙ adultis & perfectis auibus auſpicandũ. Sunt autẽ huiuſmodi antequã æſtas aduenerit. autũno enim aues aut imbecilles ſunt & morbidæ, aut pulli, & imperfectæ. Aliæ uero ꝓpter anni tempus alio deuolant. xxxviii.

Cur iis qui ſacramento non tenentur, licet in caſtris uerſenť, tamẽ nec hoſtes prælio laceſſere, nec ferire fas erat? Quod Cato ſenior in quadam epiſtola oſtendit ad filium ſcribens. Monet enim ſi miſſus factus ſit, & militiæ tẽpus compleuerit, ad urbem ut redeat, aut ſi remanere in exercitu uelit, ab imperatore impetret, ut ſibi aduerſus hoſtẽ pugnare, & eum interficere liceat. An ideo eſt inſtitutum, ꝙ niſi neceſſitate coactum hominem occidere nõ liceat, quod qui nec legitime nec iuſſus faciat, homicida habendus ſit. Idcirco Chryſantã laudauit Cyrus, ꝙ hoſtem interfecturus cum iam gladium ſuſtuliſſet, & interim receptui cani audiſſet, hoſtẽ omiſit, & quaſi prohibitus ictus abſtinuit. An qui cum hoſte congreſſus pugnã conſeruit, ſi formidine captus trepidauerit, multãdus eſt. non enim hoſtem feriendo ac ſauciando tantum profuit, quantum fugiendo aut ſe recipiendo nocuit. Quicũꝗ igitur miſſus factus, militiæ ſacramento amplius non tenetur. qui uero ut ea ſibi agere liceat, quæ militantium ſunt petit, iterum ſe & legi & imperatori obnoxium facit. xxxviiii.

Cur Iouis ſacerdoti ſub dio ungi fas non eſt? An quia nec liberos parẽtibus nudari, nec ſoceros cum generis lauari, nec honeſtum, nec fas eſſe exiſtimabant. Pater autem eſt Iuppiter, & ſub dio in cõſpectu eſſe quodãmodo Iouis putandũ eſt. An ſicut in tẽplo, & ſacro corpus aperire

nefas eſt, ſic aerē apertū, & qui cœlo ſubiectus eſt, deorū, ac dæmonum plenū uerebantur. Quo fit, cum neceſſitati ſeruiendum eſt, multa ſub tecto occulte deorum conſpectum ueriti homines faciant. Sed alia ſoli tantū ſacerdoti, alia omnibus per ſacerdotem lex iuſſit. Quapropter apud nos quoq; coronam geſtare, comam prolixiorem ferre, armatū ingredi, Phocenſium agros non inuadere, priuata ſunt eius qui magiſtratū gerit munere & officio, uuā autē ante æquinoctium autūnale non deguſtare, ſicut nec ante uernū æquinoctiū uitē incidere, per magiſtratū cōmuniter omnibus edicitur. Nam utriuſq; rei tempus illud eſt. Eodē pacto apud Romanos quoq; ſacerdotis proprium eſt, ut nec equo utat̃, nec plus quā tribus noctibus ab urbe abſit, nec pileū deponere, ex quo flamē dictus eſt. quāquā & alia permulta ſunt quæ per ſacerdotē omnibus indicūtur, ut eſt illud ſub dio non ungi. nā niſi prius lauiſſent Romani, ungi moris non erat. Nec aliud quicquā Græcis ſeruitutem ac mollitiē attuliſſe putant Romani quā gymnaſia & palæſtrā, quibus relangueſcant adoleſcentiū animi, & penitus effœminētur. Hinc puerorū amores gigni, hinc ſomno, & deambulationibus iuuenū corpora corrumpi, hinc ſaltationibus & motu cōpoſito, & certo, ac delicato cibi genere debilitari. Quibus de cauſis ab armis ſe delapſos eſſe non intellexerunt, contentiq; pro ſtrenuis, ac fortibus militibus ſe bonos palæſtritas & Athletas bonos dici & haberi, ad ſūmā inertiā, mollitieq; defluxerūt. Hæc igit̃ ſiqs effugere ſtudet, ī puluerē prodire, & ſub dio manere oportet. At qui domi, & ī umbra, balneiſq; & unctionibus molliter ſe curāt, hæc oīa ſubire neceſſe eſt. xl.

Quid eſt ꝙ ueteris nummi altera pars Ianũ bifrontẽ impreſſum habuit, altera proram nauis aut puppim? An ut multi putãt, honoris cauſa Saturni, qui naui in Italiã traieciſſet. An hoc uulgare eſt, ac de multis dici poteſt, nam & Ianus, & Euander, & Aeneas nauibus in Italiã ꝓuecti ſunt. ſed illud potius quiſpiam coniiciat, alia eſſe in ciuitatibus quæ pulchra, alia quæ neceſſaria, maximũ uero atq; omnium pulcherrimũ iudicari bonitatem legũ, longe uero ex omnibus neceſſariã eſſe copiam & ubertatẽ. Quoniam uero Ianus feros homines ad manſuetudinem traducens optimis legibus informauit, neceſſariã uero rerũ affluentiam fluuius nauigabilis ſuppeditat, & partim ex agro ac uicinis locis, partim & longinquis, ac mari deuehẽs, nihil quod ad uſum pertineat, deſiderari patitur, ideo nũmus ita ſignatus eſt, & ut legiſlatoris duplicem frontẽ propter uitæ cõmutationẽ, ut dictũ eſt, & imaginẽ fluuii propter nauim præ ſe ferat. Altero quoq; uſi ſunt nũmo ouẽ boueq; inſignitum habente, quod quidẽ nummi genus erat inſigne, & in primis documẽto, ueteres gregibus & armẽtis abũdaſſe, quippe quorum omnis ſubſtãtia in illis eſſet collocata. Quo fit, ut multi apud ueteres Syellii, Bubulci, Porcii appellati ſunt, ut Feneſtella author eſt. xli.

Quam cauſam eſſe dicemus quamobrem Saturni ædẽ pecuniæ publicæ ſacrarium eſſe uoluerunt? Nam ærariũ eſt, & tabulas publicas in eo ſeruant, & ex eo Tabularium dicunt. An ꝙ fama obtinuit, Saturni tempore nec auaritiam, nec improbitatem uſquam in hominibus fuiſſe, ſed iuſtitiam & fidem. An ꝙ fructuũ inuentor & agricolationis author his deus fuiſſe memorat̃. falx enĩ id ſignificat.

Nec illud quod ſcripſit Antimachus Heſiodum ſecutus credendum eſt, Obliqua uero falce patris Cælii pudéda Saturnus ſecans contra ſteterat. Fructuum uero copia ac uéditio pecuniam gignit, quocirca felicitatis cuſtodem, & cauſam hũc habent deum. Teſtimonio ſunt nundinæ, quæ cum nihil aliud ſint niſi conuentus ex agro in urbem nono quoq; die cõuenientium, Saturno conſecratæ ſunt. emendi enim ac uendendi copia fructuum principium attulit. An hæc iam uetuſtate obſoluerunt. primus autem omniũ Valerius Publicola exactis regibus ædem Saturni ærarium declarauit, loci opportunitate deductus, quem & apertum, & ab inſidiis tutum, & in primis munitum animaduertit. xlii.

Quid eſt ꝙ legati undecũq; Romam uenerint, ædem Saturni primo adeunt, deinde a præfectis ærarii ubi nomina ediderũt, reſcribuntur? An ꝙ Saturnus ipſe externus externis hominibns delectatur. An hoc hiſtoria refellit. Antiquitus enim, ut uidetur, quæſtores legatis munera mittebant, quæ Lautia dicebantur, & ægrotos curabant. Qui ſi morbo interiiſſent, ſumptu publico ſepeliendos curabant. Nũc autem propter multitudinem legatoꝝ ſumptus ſublatus eſt, manet autem ut præfectos ærarii adeãt, quibus nomina ſua edant ac ſcribi faciant. xliii.

Cuur Flamini Diali iurare non licet? An ꝙ torméti genus quoddam eſt homini libero iuſiurãdum. Flaminis autem corpus & animũ intactum, inuiolatũq; eſſe oportet. An ꝙ parua in re ei fidem non habere abſurdum eſt, cui diuina ac ſumma credita ſunt. An ꝙ omne iuſiurandum in periurii terminat imprecationé, execratio uero omnis

triſtis & abominanda, unde ne aliis quidem imprecari Flamines ſolēt. Laudata eſt igitur Athenis ſacerdos illa quæ populi iuſſu adduci non potuit, ut Alcibiadem execraretur; dixit enim præcandi ſe cauſa non imprecandi ſacerdotio præditam fuiſſe. An commune omnium periurii periculum eſt, ſi homo impius ac periurus uota pro ciuitate ſuſcipiat. xliiii.

Quid eſt ꝙ Veneralibus, qui eſt dies Veneri feſtus, multum uini ex templo Veneris ꝓfundunt? An illud eſt quod multi dicūt, Mezentium Hetruſcorum ducem ad Aeneā miſiſſe, qui cum eo foedus facerent, ut quotānis certum uini numerum ab eo acciperet. Quod poſtea cū Aeneas poſcenti negaſſet, pollicitum Tyrrhenis ferunt, ſi prælio uiciſſet uinum daturum. Re cognita Aeneam diis immortalibus uinum conſecraſſe, poſt uictoriam deinde collectum templo Veneris effudiſſe. An hoc quoq; ſignū eſt, diem feſtum ſobrie agi oportere, ꝙ dii longe magis uini effuſione quam ingurgitatione gaudeant. xlv.

Quid eſt ꝙ ædem Hortæ maiores perpetuo apertā eſſe uoluerunt? An quemadmodum Antiſtius Labeo ait, cum ſit hortari incitare, deam qnodammodo ad res pulchras ad hortari atq; incitare, quæq; Horta diceretur, quaſi aliquid ſemper operantem ac nunquam ceſſantem, nunquā clauſam eſſe oportere putauerunt. An potius, ut nunc eā nominant Horam producta priore ſyllaba, circūſpectam quādam & prouidam deam, quam cum res hominum curare & conſeruare exiſtimarunt ſecordem, aut negligentē minime putarunt. An quemadmodum & alia, ſic & hoc nomen græcū eſt, & deam ſignificat quæ rebus humanis

præſit, præſideat. Vnde tãquam inſomniis ac peruigiliis, perpetuo patebat eius templũ. Et tamen ſi Labeo Horã ἀπὸ τοῦ παρορμᾶν, hoc eſt, ab ĩcitãdo recte dici putat, uide ne orator ſuaſor quidam, atq; adhortator in conſiliis atq; concione ſic appellatus fuiſſe dicendus, nõ ut nonnulli a precationibus ac uotis. xlvi.

Cur ædem Vulcani Romulus extra urbem poſuit? Vtrũ propter Vulcani ſuſpitionem, ut in fabulis eſt, aduerſus Martem de Venere, Martis filius habitus deũ eadem domo, & eadem urbe uti prohibuit. An hoc ſtultius. Aedificauit autem ab initio curiam, & cõſeſſum ſecretũ ſibi cũ Tatio ſimul regnante, quo cũ ſenioribus ac patribus cõuenientes, ſine ulla moleſtia & interpellatione de ſummis rebus per otium conſultarent. An illud potius, cũ ad incendia ſuperiori tempore urbs expoſita eſſet, Vulcanũ quidẽ colendũ, ſed tamẽ urbe excludendũ exiſtimauit. xlvii.

Quid eſt q; Cõſualibus equos & aſinos coronis exornãt, & otiari ſinunt? An q; Neptuno equeſtri diem feſtũ agũt. Aſinus autem propter equũ pari fruitur licentia. An illud potius, q; inſtituta nauigatione, cum multa nauibus ueherent, otiũ quoddã, ac remiſſio iumẽtis data eſt. xlviii.

Cur cãdidatos moris erat in ueſte hoc facere ſine toga? Sic enim ſcribit Cato. An forte ne ciues largiendo corrũpant argentum ſinu ferentes. An illud magis q; imperio dignos non genere, non diuitiis, nõ gloria, ſed uulneribus ac cicatricibus iudicabãt, quæ quidem ut ab his quos ambiendo prehenſabant, conſpicerentur, ſine toga ad petendum deſcendebant. An quemadmodum in accipiendo, rogando, ſe omnibus ſubmittendo, ſic corpus nudando,

ac ſe ipſos abiiciendo populum captabant. xlix.
Quid ꝙ Flamē Dialis mortua uxore ſacerdotio ſe abdi
cat? Sic apud Teium ſcriptum eſt. An ꝙ qui uxorem du-
cens poſtquam ipſam amiſit, eo qui nunquā duxit, multò
eſt infelicior. Eius enim qui uxorem duxit domus integra
eſt. eius autē qui uxorē in matrimoniū acceptā amiſit, nō
ſolū imperfecta domus eſt, ſed īminuta prorſus ac māca.
An eodem tempore uxor una cū uiro cōſecratur, quem-
admodū multa ſunt in ſacris, quæ abſente uxore agi ne-
queūt. Priore autē amiſſa, alterā ſtatim ſuperducere, tum
difficile eſt, tum uero iniquum atq; impium. l.
Quare nec uxorē repudiare antea licebat, nec nunc qui-
dem (ut uidetur) licet? quāquā noſtris tēporibus permi-
ſit Domitianus, Sacerdotes autē diuortio aſſuerūt, multa
ſane horrenda, atrocia, triſtia peragentes. Sed hoc minus
mirum uidebitur, ſiquis hoc quoq; ex hiſtoria adiunxerit.
altero ex cenſoribus mortuo, alterum a magiſtratu ſe abdi
care oportebat. Mortuo enim Liuio Druſo collega eius
Scaurus Aemilius magiſtratu ſe abdicare minime uole-
bat, donec Tribunoꝝ iuſſu in carcerē ductus eſt. li.
Cur laribus quos proprie præſides uocant, canis aſſiſtit,
ipſi autem canum pellibus ueſtiuntur? An ꝙ præſides
ſunt qui præſunt, hos autem domus cuſtodes eſſe opor-
tet, & alienis formidoloſos, ſicut canes uidemus, mites
uero ac lenes manſuetoſq; domeſticis. An illud uerius eſt
quod a quibuſdā Romanis dicit̄, & Chryſippus opinat̄,
Dæmonia quædā mala circūire, quibus dii quaſi carnifi-
cibus & ſceleꝝ ultoribus aduerſus iniuſtos & impios utun
tur. Sic lares furiales qdā ſunt, & pœnaꝝ exactores, uitæ &

operationum ſpeculatores. Idcirco enim fit ut caninis pellibus induantur. Quibus & canis ideo aſſidet, ꝙ ad inueſtiganda ſcelera, & ulciſcẽdo ĩprobos ſagaces ſint. lii.

Cur Geneciæ mane rem diuinam cane faciunt, & optãt neminem domi naſcentium bonum euenire? An ꝙ dea eſt Genecia, quæ corruptibilium rerum generationes ac fœtus procuret. Fluxum enim quẽdam nomen ipſum ſignificat & generationem. Vt igitur Proſerpinæ græci, ſic Romani Geneciæ pro iis qui domi naſcuntur canem immolãt. Socrates autẽ dicit canem apud Argiuos Elioniæ propter partus facilitatem immolari, poculũ uero quod in præcatione adhibetur, non pro iis inſtitutum hominibus qui domi naſcuntur, ut eorũ bonus euadat nemo. aſperos enim & formidoloſos canes eſſe oportet. An illud potius, ꝙ inutiles & elati mortui dicuntur uocis obſcuræ inuentes petere ſe, ut nemo domeſticus moriat̃. Neq; hoc admirari oportet. Ariſtoteles enim in fœdere quod cum Lacedæmoniis Arcades percuſſiſſe ferunt̃, ſcriptũ fuiſſe dicit, neminẽ bonũ facere auxilii cauſa, qui Lacedæmoniis ſtuderẽt, Tegeataq;, quod eſt neminẽ occidere. liii.

Cur capitoliis ſpectacula edentes noſtris quoq; temporibus pronunciant, Sardos uenales, & quidam ſenex producitur puerili cinctus monili, quam uocant bullam. An ꝙ Veientes Hetruſcorum populi diu cum Romulo bellũ geſſerunt, & hanc ultimam urbem expugnauit Romulus, & multos captiuos una cum rege pronunciauit, leuitatem eius ac ſtultitiam cauillatus. Et quoniam Lydi quidem ab initio fuerunt Hetruſci, Lydorum uero Sardis caput fuit, idcirco Tuſcos hoc modo ꝓnunciauerunt, & in hanc diẽ

ridiculi cauſa hunc morem pro ioco habent. liiii.

Quid eſt ꝙ locum ubi carnes uendũt Macellum uocãt? An ἀπὸ τῶν μαγείρων corrupto nomine,ut alia multa,ſic & hoc uſus obtinuit.apud latinos enim κ cum γ quadã co/gnatione coniungitur.Nouiſſime enim G Romani adhi/buerunt authore & inuẽtore Carbilio Spurio, & qui pro/pter hæſitantiam linguæ R. proferre non poſſunt, ad L. delapſi balbutiendo proferunt. An & hoc quoq; per hi/ſtoriam ſoluẽdum. Fertur enim Romæ ferocẽ quendam hominem ac ferũ (cũ latrociniũ exerceret) multis occi/ſis tãdem dephenſum & captum ſupplicio affectũ fuiſſe. huic nomen fuit Macello, cuius ex pecunia poſtea ædifi/catum eſt Macellum,& ab eo nomen inditum. lv.

Quid eſt ꝙ idibus Ianuariis permiſſum eſt,ut tibicines muliebri habitu urbem luſtrent? An propter cauſam quæ dicitur.Magnis enĩ ut uidetur fruebant honoribus, quos illis Numa Pompilius propter ſanctitatem, ac deorũ cul tum contulerat.His poſtea per tribunos conſulari poteſta te ſpoliati,urbe exceſſerunt,quos cum uehementer requi/rerent,nam religione tangebantur animi,ꝙ ſine tibiis rem diuinam facerent,quamprimum reuocandos cenſuerunt. Sed cum accerſiti non apparuiſſent,at Tybure quo ſe ini/tio contulerant,manere uelle ſe dicerent,libertus quidam clam magiſtratus adiit, ſeq; eos reducturũ pollicitus eſt. Conuiuio igitur laute & opipare apparato, quaſi rem di/uinam feciſſet tibicines inuitauit. Aderant in cõuiuio mu lieres, nox inſomnis ducit, ſaltationibus ac iocis omnia perſtrepunt.Tum derepente cum libertus patronũ adeſſe diceret,& uehementer perturbatus uideretur, hominibus

perſuaſit,ut ſtatim currus conſcenderent pellibus circũtẽctos,ac Tybur perueherentur e ueſtigio.Hoc autem dolo fiebat,nam cum ignaris illis & per noctem ac uinum nihil cernẽtibus currus circũduxiſſet, omnes antequã illuxiſſet, Romam præter opinionem reportauit.Erant autem eorꝝ pleriqꝫ ornatu muliebri propter comeſſationẽ ac uigilias ornati. Sed poſteaquã perſuaſi a magiſtratibus & plane reconciliati ſunt, inſtitutũ eſt eo die ut eodẽ habitu ornati per urbem incederent. lvi.

Quid eſt ꝙ Carmẽtis ædem matres ab initio ædificaſſe exiſtimantur, & nunc deam maxime uenerantur? Ferunt enim mulieres ſenatuſconſulto uehiculis uti prohibitas inter ſeſe conſpiraſſe,nequa earum conciperet,neue pareret, atqꝫ ita uiros ulciſcerentur, donec coacti ſententiam mutauerunt,atqꝫ uti permiſerunt. Natis deinde pueris cũ & multitudine liberorum,& bonitate felices fuiſſe uiderentur,Carmentis ædem ædificauerũt, quã (puto) Euandri matrem fuiſſe dicunt, & in Italiam ueniſſe,cũ Themis uocaretur. Aut quemadmodum aliqui,Nicoſtratã,quoniam uerſibus oracula ederet,Carmentam mutato nomine uocauerunt. Nam τὰ ἔπη Romani carmina appellãt.Sunt qui μοῖραν, hoc eſt ſortem,& fatum Carmentam putent, & ob eam rem matres rem diuinam facere.Eſt autem nominis uera ratio, ἐστερημένη νοῦ διὰ τὰς ποφορήσεις. .i.mente priuata ꝑpter afflationes. Non Carmenti nomẽ carmina indiderunt, ſed ab ea potius acceperunt, diuino nãqꝫ ſpiritu afflata,uerſu ac metro oracula edebat. lvii.

Quid eſt ꝙ Ruminæ rem diuinam facientes, hoſtiis lac ſpargere & libare conſueuerunt, uinũ autẽ non adhibent?

An ꝙ latini Rumã mãmã nominant,& ficum ruminalem ideo factam ferunt, ꝙ ibi lupa Romulo mãmã præbuit. Quemadmodũ eas igitur quæ pueros alũt, a mãma diximus θηλονὰς, ſic rumina nutrix quædam, & puerorum altrix, merũ infantib. p̃cipue noxiũ prorſus nõ recipit. lviii.

Cur ſenatores, alios Patres conſcriptos, alios tantũ Patres appellabant? An eos quos ab initio Romulus delegerat patres ac patricios nominabant, quaſi bonis parẽtibus natos, reliquos deinde ex plebe electos & aſcriptos in ſenatum, Conſcriptos uocitarunt. lix.

Quid eſt ꝙ Herculi ac Muſis communem aram ſtatuerunt? An ꝙ Hercules Euãdrum literas docuit, ſicut Iuba monumentis tradidit, ꝙ honeſtum & honorificum duceretur amicos ac ꝓpinquos docere. Nouiſſime nãq; inſtitutũ eſt, ut mercede diſcipulos docerent. Quippe omniũ primus Sp. Carbilius ludum aperuit, eius libertus qui & ipſe Carbilius appellatus primus omnium Romanorum uxorem repudiauit. lx.

Cur cum duæ ſint Herculis aræ, mulieres nõ attingunt, nec quicquã deguſtant quod ſuper ara magna immolatũ ſit? An quia Carmentis ſacrificii tempus non obiit. Quod quidam Pinariorum generi accidiſſe dicunt, ex quo quia ueſcentibus cæteris, dapibus prohibiti ſunt, Pinarii ſunt appellati. An ꝓpter illa potius quæ de ueſte, ac Deianira fabuloſe dicuntur. lxi.

Cur deum illum cuius in tutela urbem eſſe dicunt, ſiue maſculus is eſt, ſeu fœmina, & quærere & nominare nefas eſſet. Hoc.n.ita eſſe religione confirmãt, Valeriũ Soranũ male periiſſe dicentes ꝙ numinis nomẽ referre auſus eſt.

An quod Latinorum quidam monumentis tradiderunt, euocationes quaſdam, ac deorum ueneficia eſſe putauerunt, quibus quoniam ipſi hoſtium deos euocare,& ad ſe traducere conſueuiſſent,ne idem ipſi paterentur,magnopere uerebantur. Quemadmodũ igitur Tyrii uincula ſtatuis iniiciunt,alii uero ſponſores petere dicuntur, ſiquem ad lauacrum aut purgationem aliquam deducunt, ſic Romani quod arcanum & incognitum eſſet,firmiſſimam,ac tutiſſimam dei cuſtodiam eſſe crediderunt. An ſicut Homerus finxit, Terra uero cõmunis eſt hominum, ut homines deos omnis colant, ac uenerẽtur,terram communiter habẽtes, ſic ueteres Romani deum ſalutis authorem cellauerunt,ꝙ non eũ ſolum, ſed omnis deos a ſuis ciuitatibus honorari uoluerint. lxii.

Quid eſt ꝙ fœcialium ſacerdotum qui fœderibus faciendis præſunt,pater patratus maximus habetur?Eſt autem is cui pater eſt,& cui filii ſunt.habent enĩ nunc quoq; præcipuam quandam fidem & authoritatem. Imperatores enim quæ propter eximiam pulchritudinem ac ſpeciẽ pudica & diligẽti cuſtodia corpora indigent, his credũt, & apud eos deponunt. An ꝙ utrũq; illis adeſt, & pueros uereri,& patres timere.An ipſum ſe nomen exponit. Vult enim patratum quaſi finitum ac determinatum quiddam ſignificare.Illud cæteris perfectius ſit, cui cõtingit ſimul ut & pater eſſet,& patrẽ haberet. An ut ait Homerus, qui paci præſit,eũ & ante & retro cernere oportet.cuiuſmodi profecto is eſſet cui & filius eſt,de quo deliberat,& pater quem conſulit. lxiii.

Quid eſt ꝙ Regi ſacrificulo (is enim eſt Rex ſacrorũ ac

religionum) nec magiſtratum gerere, nec concionem habere licet? An ꝙ antiquis temporibus Reges plurima & maxima ſacra facere conſueuerũt, & ſacerdotibus rem diuinam facientibus aderant. Poſt ubi graues & inſolentes eſſe coeperunt, Græci quidem pleriꝗ licentiam Regibus ademerunt, ius & poteſtatem ſacrificandi tantummodo reliquerunt, Romani autem regibus penitus exactis alium rebus diuinis præfecerunt, cui nec magiſtratũ habere, nec cum populo agere permiſerunt, ut in templis ſolum conſultare uideantur, & regnum propter deos ſuſtinere. Eſt igitur in comitio quoddam ſacrificii genus, quod ubi rex peregit, ex foro ſe proripit. lxiiii.

Quid eſt ꝙ mẽſam uacuã tolli non ſinebant, ſed omnino cum aliquid etiam ſupereſſet? An illud interpretantes, aliquid ſemper in futurũ de eo quod nunc adeſt, relinqui oportere, & per hodiernum diem craſtini meminiſſe. An ꝙ urbanũ atꝗ elegans putarent cõprimere atꝗ inhibere appetitum, etiam cum uoluptate perfrui liceret. Minus enim quod abeſt cupiunt, qui præſentibus ac paratis abſtinere conſueuerunt. An & aduerſus ſeruos humana cõſuetudo. Non enim tantopere gaudent ſerui ſi accipiũt, quã ſi participes fiant, ꝙ mẽſam ſibi cum dominis quodammodo cõmunicatã eſſe putãt. An ꝙ nihil ſacrũ, inane, ac uacuum negligere oportet, menſa uero ſacra eſt. lxv.

Quid eſt ꝙ maritus primo ſponſæ nõ in luce, ſed in tenebris iungitur? An quia eum pudet, ꝙ antequam coeat alienã putat. An & ad propriam uerecunde accedere meditans, & aſſuefaciens. An quemadmodum Solon ſcripſit ſponſam malo Cydonio deguſtato thalamum ingredi

ſolitam, ut primus complexus nihil triſte, aut iniucundũ haberet, ſic Romanus legiſlator, ſi quid abſurdum ac deforme corpori aderat, occultauit. An calumnia quædam & accuſatio illicitæ ueneris erat. quod fiebat cum legitimis ac iuſtis connubiis pudor quidam & uerecundia adhibebatur. lxvi.

Quid eſt ꝙ circus Flaminius dictus eſt? An ꝙ Flaminius quidam priſcus cum ciuitati agrum reliquiſſet, equeſtribus ludis eius fructu & uectigalibus utebantur. Nam cum pecunia ſuppeteret, uiam quoque Flaminiam muniuerunt. lxvii.

Cur lictores dicti ſunt? An ꝙ petulantes colligebant. Hi enim lora in ſinu geſtantes Romulum ſequebantur. δεσμεύειν autem alligare pleriqꝫ latinorum dicunt, qui autem pure loquuntur ligare. An c. interpoſitum eſt, cum ante ſine c. litores dicerentur, quaſi publici quidam miniſtri. Nam λῆτον noſtris etiam temporibus publicum eſt. multis græcorum legibus ſcriptum eſſe neminem (ut ita dicam) latere puto. lxviii.

Quid eſt ꝙ luperci canem immolāt? Luperci autē ſunt qui Lupercalibus per laſciuiā diſcurrētes pellibus obuios cædunt. An ꝙ genus quoddam luſtrandæ ciuitatis eſt, & quo menſe illa fiunt Februarius dicitur, & diem quo pellibus occurrentes uerberant, Februarum & Februarium uocant, quo uerbo purgatio ſignificatur. Cane autem omnino, ut ita dicam, græci utebantur, & multi etiam nunc in purgationibus canem iugulant. Proſerpinæ quoque catulos cum cæteris purgamentis efferunt, & eos qui expiandi ſunt, catulis expurgant, hoc piaculi genus.

περισκυλακισμόν. ideſt circũcatulationem appellantes. An ꝙ lycos lupus latine dicitur, λύκαια uero lupercalia, & lupo canis eſt hoſtis, & idcirco lupercalibus cæditur. An ꝙ Lupercis canes oblatrantes moleſti ſunt. An quia Pani ſacrificium facit, Pani autem propter greges amicus eſt canis. lxix.

Quid eſt ꝙ Septimontio uehiculis iunctis uti cauebãt, & nũc etiam qui uetera nõ contẽnunt, cauent? Septimontiũ uero diem feſtũ agunt Romani ꝙ ubi ſeptimus collis urbi attributus eſt, ſepticollis Roma facta eſt. An ut quidã latini accipiũt, ꝙ urbs nondũ ſuis partibus penitus cõiuncta erat. An hoc quidem ad Dionyſiũ eſt. Magna uero re effecta, conſtituta ciuitate, ꝙ urbem iam augeri, & quaſi ulterius progredi deſiiſſe exiſtimarent, cum ſeipſos tum uero iumenta quibus fuerant uſi quiete affecerunt, & communis feſti otio frui uoluerunt. An ꝙ cũ omnes dies feſtos ciuium præſentia ornari ac celebrari ſemper uoluerunt, tum illum præcipue qui propter ciuitatis habitationem ageret. Quapropter ne urbẽ cuius dies feſtus ageretur relinquerẽt, eo die uehiculis uti ꝑmiſſum nõ eſt. lxx.

Cur in furto aut eiuſmodi aliquo flagitio deprehenſos furciferos appellant? An hoc quoq; maiorum noſtrorum diligentiæ certiſſimum ſignum eſt. Nam qui ſeruum alicuius ſceleris aut improbitatis cõuiciſſet, duplex lignum quod currui ſubiiciunt attollere iubebat, & ut cõſpiceretur uiciniam obire, ut fidem in poſterum ei non haberẽt, & ab eo cauerent. Hoc lignum Græci σταυρὸν, Latini furcam nominant, a quã furcifer denominatus eſt. lxxi.

Quid eſt ꝙ boui qui cornupetat fœnũ in cornu appo-

nunt,ut occurrentes caueant? An quia propter repletionem ac ſocietatem inſoleſcunt & boues, & equi, & aſini, & homines, ut ait Sophocles. Tu uero ferues quaſi pullus cibi copia. Venter etenim tuus & male inſoleſcit. Ex quo Romani. M. Craſſum fœnum in cornu habere dictitauerunt, & qui cæteros in rep. lacerabant, hunc tanquã munitum, ac prouidum, & iniuriarum perſequentiſſimum fugiebant. quãquã poſtea rurſus dictum eſt Cæſaré Craſſo fœnũ detraxiſſe. Primus enim illi in republica reſtitit Cæſar, & eum contempſit. lxxii.

Quid eſt ꝙ in captandis auguriis ſacerdotes prius auſpices, nunc augures appellant, luminaria ſemper aperta habere uoluerunt, nec operculo impoſito claudi? An ſicut Pythagorici parua magnarum rerum ſigna faciebant, qui ſuper modio ſedere prohibebát, & ignem gladio ſeu machæra fodere, ſic ueteres obſcuris quibuſdam rationibus utebantur, & maxime in ſacerdotiis, quale hoc eſt de lucerna, quam corpori animam continenti ſimilem eſſe dicũt. Lux enim eſt is qui intus eſt, animus. Oportet auté quod intelligens eſt ac prudens in eo, id ſemper apertum eſſe ac cernere, nec unquam clauſum eſſe. Flãtibus enim uẽtis aues non conſiſtunt, & propter inſtabilitatem & errorem nihil certi ſignificant. Docent igitur hoc pacto, ut nó ſpirantibus uentis, ſed cũ omnia tranquilla ſunt, tũc augures auſpicia captent, cũ lychnis apertis uti nequeũt. lxxii.

Cur augures ſi ulcus haberent, inaugurandi cauſa ſedere prohibebantur? An & hoc ſignum eſt non oportere qui morſum aliquem, aut ulcus, & perturbationem in animo haberent, res diuinas tractare, ſed tum deorum mentem

hominibus

hominibus ꝓdere, cũ & liquido & integro animo eſſent.
An illud rationem habet, ſi neq; uictimam ſanãdi ulceris
cauſa quiſquam adhiberet, nec auibus ulceratis ad auſpi-
candum uteretur, ea multo magis in ſeipſis ſeruanda exi-
ſtimaſſe, ut ad ea quæ a diis ſignificarẽtur, puri & integri
accederent. Vlcus enim diminutio quædam & pollutio
corporis uidetur. lxxiiii.

Quid eſt ꝙ paruæ Fortunæ ædem, quam breuem uo-
cãt Romani, ædificauit Seruius Tullius qui tertius Romæ
regnauit? An ꝙ ipſe paruus initio & abiectus, quippe qui
ex captiua matre natus eſſet, fortunæ beneficio Romæ re
gnauit. An hæc ipſa cõmutatio magnitudinẽ potius for-
tunæ oſtendit, quam paruitatem. Videtur autem Seruius
maxime omnium fortunæ uim extuliſſe & diuinam indi-
caſſe, quippe qui omnibus actionibus ac negotiis eius no-
men adſcripſerit. Non ſolũ enim Fortis fortunæ, & mala
auertentis, & blandæ, & primogeniæ, & maſculæ templa
ædificauit, ſed eſt unum propriæ fortunæ templũ, aliud
conuertẽtis, aliud bene ſperantis, uirginis aliud. Quorum
cognomenta quis proſequi poſſet, cum fortunæ uiſcatæ
templum ſit, quaſi ab ea nos procul capiamur, & negotiis
ac rebus inhæreamus? Sed uide ne Seruius caſuũ momẽta
perſpiciens, & ad ea plurimum poſſe cognoſcens, quippe
cum multi ſæpe ꝙ paruum quiddam uel accidit, uel non
accidit, maximas res uel aſſecuti ſunt, uel aſſequi non po-
tuerunt, idcirco paruæ Fortunæ templum ſtatuit, docẽs
homines diligenter attendere, nec ea quæ accidunt, quã-
uis parua ſint, contẽnere. lxxv.

Cur Lychnum non extinguebant, ſed per ſe langueſcere

& deficere permittebant? An quaſi inextinguibilis & immortalis illius ignis cognatum & affinem colentes. An & hoc quoq; ſigni eſt non oportere quod animatũ ſit, niſi noceat, corrumpere neue īterficere, quaſi animal ignis ſit. nec immerito, nam & alimēto indiget, & per ſe mouetur, & cum extinguitur (uelut occidatur) uocem emittit. An hoc more docemur, non oportere nec ignem, nec aquã, nec eoꝶ quicquã quæ ad uſum pertinent, & ſi abũde ſuperant, corrũpere aut cõſumere, ſed indigentibus utenda relinquere, cũ ipſi iam illis opus nõ habeamus. lxxvi.

Quid eſt ꝙ qui nobilitate præſtare uidentur, lunulas in calceis ferunt? An ut dicit Caſtor, ſignum eſt eius quæ in luna eſſe dicitur habitationis, & ꝙ poſt mortem, animi rurſus lunam ſub pedibus habebunt. An ꝙ antiquiſſimis præcipuum fuit, qui fuerunt Arcades, ab Euandro Proſelini appellati. An ſicut alia multa, ſic & hoc elatos homines, ac ſuperbos admonentes rerum humanarum inſtabilitatis, cuius rei luna exemplo ſit, quæ ab oſcuro primũ prodit, tum progrediens luce ac ſplendore os ſuum complet, & cum clariſſima facta ſit, rurſus defloreſcit, & ad nihilum redit. An hoc potius modeſtiæ & obedientiæ diſciplina quædam erat, ut dicto audientes eſſe, & imperiũ æquo animo ferre condiſcerent, & quemadmodum luna meliori obſequi, & ſolem, ut inquit Parmenides, ſemper intueri ſolet, ſic homines ſecundum locum tenere contenti, duci primas partes relinquere, ut honore ac poteſtate per illum fruerentur. lxxvii.

Quid eſt ꝙ annum Iouis eſſe putãt, menſes Iunonis? An ꝙ deorũ qui mēte intelligunt, Iuppiter & Iuno imperiũ

gerunt,eorum uero qui oculis cernuntur Sol,& Luna.Sol
enim annum conficit,Luna uero menſes. Oportet autem
non has illorum ſimpliciter imagines putare, ſed ipſum
in materia Iouem Solem,& ipſam in materia Iunonem lu
nam. Quocirca Iunonem eam nominant Romani, quod
nouum aut nouius ſignificatur,a Luna ſcilicet,quam ean/
dem & Lucinã uocant,quaſi ipſam lucidã, ut lucem præ
bentem,& in partu ac doloribus adeſſe opinantur tanquã
lunã. Vt eſt apud poetã, Per nigrum poli & aſtrorum,per
lunam celerem partum præſtantem. Nam plenilunio fa/
cile partu leuari mulieres uidentur. lxxviii.

Quid eſt ꝙ auſpiciorũ quod ſiniſtrũ dicitur, proſperũ
ac fœcundũ putatr̃? An hoc falſum eſt & multos decipit,
an hoc ſermonis eſt ac linguæ. ἀριστερὸν enim ſiniſtrũ uo/
cant latini, ἀφεῖναι autem ſinere,& ſine,tum dicunt cũ ut
aliquid miſſum fiat ut dimittatur,hortãtur. Auguriũ igiẽ
quo aliquid agi permittitur, ſiniſtrum non recte accipiũt
multi ac nominant. An quemadmodum a Dionyſio ſcri
ptum eſt, Aſcanium Aeneæ filium auſpicato aduerſus
Mezentium aciem inſtruxiſſe, & in eo prælio ſuperiorem
fuiſſe,ex illo obſeruatũ ut quoties læuum intonuiſſet, au/
ſpiciũ ſuſciperẽt. An quod alii putant,hoc Aeneæ acci/
dit. Nam Thebani Lacedæmoniis apud Leuctram ſini/
ſtro cornu ſuperatis uictoria potiti, in omnibus præliis
poſtea obſeruarunt,ut ſiniſtro cornu principatum aſſigna
rent. An illud potius aſſerendum eſt, quod Iuba in hi/
ſtoria dicit, orientem proſpicientibus ſiniſtra parte Bo/
ream eſſe, quam mundi partem multi dextram ac ſupe/
riorem faciunt. Sed uide, ne cum ſiniſtræ partes natura

infirmiores ſint, auguriis ac ſignis quaſi corroborentur, atq; his mire ſuppletis uiribus adæquentur. An terrena ac mortalia diuinis ac cœleſtibus cõtraria & oppoſita iudicantes exiſtimauerunt quæ nobis ſiniſtra eſſent deos a dextra dimittere. lxxix.

Quid eſt ꝙ eius qui triũphaſſet, deinde combuſtus eſſet, licebat os capere, & in urbẽ deferre ac deponere, ut Pyrrho Liparæus ſcriptum reliquit? An hoc mortui honoris cauſa factũ eſt. Nam & aliis ducibus, & qui bene rem geſſiſſent, idem tribuerunt, ut nõ ipſi ſolum ſed poſteri quoq; in foro ſepelirentur, ſicut Valerio, & Fabricio. Ferunt autem horum poſteris mortuis & in forum delatis ardentẽ facem ſubiici & ſtatim attolli, ut ſine inuidia honore utãtur, & tantũmodo ſibi licere cõfirment. lxxx.

Quid eum ꝙ triumphantes in publico Ro. conuiuium exhibentes conſules inuitatos ne in cõuiuium accederent, rogabant? An locũ honeſtiſſimũ triumphanti aſſignari, & poſt cœnam ab omnibus deduci oportebat, quæ præſentibus conſulibus alii tribui non poſſent. lxxxi.

Quid eſt ꝙ tribunus purpuram non portat, cum cæteri magiſtratus purpurati incedant, An ꝙ tribunus omnino magiſtratus non eſt. nam nec lictores habet, nec in ſella curuli ſedentes ius dicunt, nec in initio omnino ſicut cæteri magiſtratus magiſtratum ineunt, nec creato dictatore poteſtatem deponunt, ſed cum omnis poteſtas & imperium ad dictatorem redeat, ſoli omnium magiſtratum retinẽt, quaſi imperiũ nullum gerentes, & alium quendam in rep. locum obtinentes. Queadmodum autem præſcriptionẽ quidã rethores ſtatum eſſe nolunt, quippe quæ non iudi-

dicium conſtituat, ſed diſſoluat & euertat, ſic tribunum magiſtratui & imperio potius opponi, quam ipſum tribunatum eſſe. Nam potentiæ magiſtratus obſiſtere, & nimiam licentiam cõprimere, tribunitiæ poteſtatis ac licentiæ fuerat. An hæc & his ſimilia ab eo dicantur, qui rebus inueniendis ſtudeat. Tribunatus autem cum a populo originẽ ducat, populare in primis uideatur, reliquis ciuibus parem ſe gerere, & in omni cultu ac uictu infimis ciuium comparari. Magnitudo enim ac moles cõſulem decet & imperatorem, Tribunum uero, quemadmodum.C.Curio dicere ſolebat, abiectum eſſe, nec aſpectu grauem, nec aditu difficilem, ſed facilem, ac multitudini cõmodum & tractabilem. Vnde nec domus tribunitiæ ianuã claudi mos erat, ſed noctu & interdiu ſemper tãquã portus quidam ac profugiũ quibus opitulandum eſſet. Verum quo humiliore corporis habitu deprimitur, eo magis ui ac poteſtate auget. Cõmunẽ enĩ tribuni uſum ac nemini clauſum, ſicut arã poſtulãt, honore autẽ ſacroſanctũ. lxxxii.

Quid eſt ꝙ prætorum uirgæ ſecuribus alligatæ præferuntur? an ſignum eſt non oportere magiſtratus iracundiam promptam, ac diſſolutam eſſe. An uirgarum diſſolutio mora & tarditate iram frangit, & impetum moderatur. Sed malitia quoniam partim medicabilis eſt, partim curari non poteſt, uirgæ quod mutari poteſt corrigunt, ſecures autẽ quod emẽdari nõ poteſt, abſcindũt. lxxxiii.

Quid eſt ꝙ cum Ro. barbaros quoſdam diis immortalibus hominem immolaſſe accepiſſent, magiſtratus eorum accerſendos, ac puniendos putauerunt, quos poſtea cũ id conſuetudine quadam ac lege feciſſe accepiſſent, eos di-

miſerunt, alias id facere prohibuerunt, cum ipſi non multis annis ante duos uiros, & duas mulieres in foro Boario uiuos obruerunt. Non enim uidetur conuenire ipſos hæc facere, & barbaros qui talia cõmiſiſſent, rep̄hendere. An diis immortalibus hominem immolare impium ducebatur, Dæmonibus autem neceſſarium. An qui more & lege id agerent, peccare arbitrabātur, ſe uero libris Sibyllinis iuſſos eodem teneri ſcelere non putabant. Ferunt autem Elbiam quandam uirginem cum equo ueheretur fulmine ictam fuiſſe. Inde nudum equum ac iacentem inuētum eſſe, nudam & ipſam ueſte quaſi de induſtria a pudendis ſubtracta, calceis annulo & reticulo paſſim diiectis, & ore lingua proiecta. At re ad diuinatores delata, cum ſacris uirginibus maximum dedecus impendere, & eius rei ignominiam ad equites redũdaturã prædixiſſent, barbari cuiuſdam equitis ſeruus indicium fecit tris ueſtalis, Aemiliam, Liciniam, Martiam ſub idem tempus corruptas diutiſſime cũ uiris rem habuiſſe, quorũ unus eſſet Vetuſius barbarus eius qui indiciũ feciſſet, dominus. Veſtales igitur redargutæ ſupplicio ſunt affectæ, ſed cum res atrocior uiſa eſſet, decreuerũt ut ſacerdotes Sibyllinos libros ĩſpicerēt. In quibus ĩuentũ fuiſſe dicũt, hæc magno reip. malo futura, & iubere ut abſurdis quibuſdam deis & externis auertendæ rei cauſa Græcos duos ac totidē Gallos immolarent, & in loco eodē defoderent. lxxxiiii.

Cur diei principium de media nocte numerant? An ꝙ R.P. ab initio militari more & inſtituto conſtituta eſt. In re militari autē multa noctu utiliter occupantur. An diei ortum, agendi principium eſſe uoluerunt, noctem uero

conſilii & apparationis. Oportet autem præparatos rem aggredi,non agentes præparari, ut ad Chilonem unũ ex ſeptem dixiſſe fertur Myſon,dum per hyemẽ uannũ con ficeret. An quemadmodũ meridies finis eſt multis reip. gerendæ,ſic noctem intempeſtam actionũ omniũ initiũ oportere ſtatuerunt.Cuius rei maximum argumẽtum,ma giſtratum Romanum poſt meridiem fœdus facere non ſolere. An occaſu quidem & ortu principium & finem diei capere licet. Nam ſi multitudinis iudicio prĩcipium diei cum ſol emergere cœperit incipit, noctis uero initiũ cum penitus occiderit, terminauerimus, æqualitatẽ diei ac noctis (ꝙ æquinoctium dicimus) nõ habebimus.Quã enim noctem diei parem maxime uidemus, ea die cui cõ paratur ſolis ſpatio ac magnitudine breuior reperietur. Nam quod mathematici afferunt, & huic rei medicinam afferentes diei ac noctis ueriſſimam rationem conſtituũt, centrum ſolis cum finientem attingat, omnem euiden tiã, & claritatẽ funditus tollit. Neceſſe eſt.n.accidere cũ multũ lucis etiã ſub terra ſit, & nos radiis ſuis iam ſol un diq; colluſtret, ut diẽ nondũ eſſe fateamur. Quare cũ ob dictas cauſas ortus diei & occaſus principium difficillime capi poſſit,relinquitur aut ut mediũ diem, aut mediã no ctem principium diei ſtatuamus. potius autẽ ſecundum, fertur enim a nobis a meridie ad occaſum, a media uero cte ad orientem ad nos redit. lxxxv.

Quid eſt ꝙ ueteri more uxores nec molere,nec coquere permittebãt? An ueteris aduerſus Sabinos fœderis memo riã colentes.Nã poſt filias Sabinis raptas facta pace & ſo cietate inita in fœdere nominatim exceptũ eſt uxorẽ uiro

Romano nec molere,nec coquinariam facere. lxxxvi.

Cur menſe Maio uxores non ducunt. An ꝙ inter Aprilē & Iuniū medius interiectus eſt. Quorum cum alter Veneri, Iunoni alter dicatus ſit, deabus ſcilicet quæ nuptiis præſunt,aut parum ante capiunt,aut parum expectāt. An ꝙ hoc menſe maximo piaculo utuntur, effigies modo de ponte abiicientes,cum prius homines cōſueuiſſent. Vnde flaminicam Iunonis ſacerdotem triſtem eſſe eo tempore (quippe quæ eo menſe nullo cultu utitur) moris eſt. An ꝙ plerīq; latinorum hoc menſe mortuis parentant, & ob eam cauſam Mercurium quoq; eodem menſe uenerātur, qui Maiæ cognominis eſt. An,ut quidam dicūt, Maius a maioribus natu appellatus eſt, Iunius a iunioribus. Nuptiis uero accōmodatior eſt iunior, ut inquit Euripides. Nam ſenectus Venerem ualere ſinit,ipſaq; Venus ſenibus infenſa eſt. Abſtinent igitur nuptiis Iunium expectantes, qui maium deinceps excipit. lxxxvii.

Cur eorum qui uxores ducunt comam haſtæ cuſpide diſcernunt ac diſcriminant? An ſignum eſt prima connubia uiolenta fuiſſe. An ſtatim diſcunt uxores uiris fortibus & bellicoſis coniunctæ, ſeuerum & minime effœminatum,& tenuem cultum,ac uirilem ornatum probare, quemadmodum Lycurgus in foribus & tectis parietem facientes terebra tantum ac ſecuri utendum, aliis inſtrumentis abſtinendum ratus, omnem intemperantiam & ſuperfluos ſumptus funditus ſuſtulit. An diuortium ea re ſignificatur,ꝙ ſolo ferro nuptiæ dirimendæ ſint. An illud magis,ꝙ pleraq; ad connubium pertinentia Iunoni attribuebant. nam & haſtā Iunoni conſecratā eſſe exiſtimāt,

& eius

& eius ſtatuæ ut plurimũ haſtæ innixæ cernũtur. Quippe quã Curim appellant ueteres. Nam Curis antiquo nomine haſta dicebatur. Hinc & Curim Martem nominatum eſſe dicunt. lxxviii.

Cur quod in ſpectacula impenditur, Lucar uocãt. An ꝙ alia multa quoque circa urbem ſunt loca diis attributa, quæ appellant Lucos, quorum prouentus in ludos conferunt. lxxxix.

Quid eſt ꝙ Quirinalia ſtultorum ferias nominãt? An ꝙ hunc diem, ut Iuba dicit, iis aſſignauerunt qui cuius eſſent tribus, ignorarent. An iis qui ut nõ alii tributim Fornacalibus rem diuinam fecerunt, ꝙ aut impediti fuiſſent, aut aliquo peregre profecti, aut deniq; diem ignoraſſent hoc tẽpore recuperandi illius feſti poteſtas data eſſet. xc.

Cur rem diuinam Herculi facientes alium deorum appellant neminem, nec canis, ut a Varrone ſcriptum eſt, in urbe apparet? An idcirco alium deum appellant neminem ꝙ hunc ſemideum putant. Vt alii tradunt, cum etiã inter homines ageret, Euander ei aram ſtatuit, & rem diuinam fecit, nihil autem omnino fuit cui Hercules infeſtior eſſet quã canis, qui ei ſæpe moleſtus fuiſſet & in primis Cerberus. Deniq; Licinio puero per canẽ occiſo, ab Hippocoontidis coactus prælio decertare, multis ea pugna ex amicis ĩterfectis Iphiclũ fratrẽ quoq; amiſit. xci.

Quid eſt ꝙ circa capitolium patricio habitare licet nemini? An ꝙ Marcus Manlius ibi habitans regnum affectaſſe deprehenſus. Ex quo lege interdictum eſt ne quis poſtea ex ea familia Manlius diceretur. An antiquus fuit hic metus. Publicolam enim ut nobiliorẽ calumniari ho-

minem in primis popularem non deſiſtebant, ita multitudo tam diu timuit donec eandem quam in ſumma Velia ædificabat, ꝙ nimis foro ĩmineret, funditus euertit. xcii.

Cur qui ciuem in prælio ſeruaſſet, corona quærna donabatur. An ꝙ ubiqꝫ in expeditionibus facile ſit quærcum inuenire. An ꝙ Ioui & Iunoni, quos urbi præſidere putãt corona conſecrata eſt. An uetus ab Arcadibus mos acceptus eſt, quibus eſt quædam cum hac arbore cognatio. Vt enim primi homines ex terra Arcades, ſic quærcus prima ex omnibus plantis nata. xciii.

Quid eſt ꝙ in auguriis uulture potiſſimum utuntur? An quia Romulo in condenda urbe duodecim uultures apparuerunt. An ꝙ uultur rariſſime conſpicitur. Non enim facile quiſpiã uulturis nidũ offendat, ſed porro derepẽte & inopinato aduolant, quo fit ut eoꝝ aſpectus aliquid ſignificet ſemper. An & hoc ab Hercule didicerunt, ſi uerꝫ eſt quod dicit Herodotus, in omnibus rebus gerẽdis Herculem primo uulturis aſpectu in re incipiẽda delectatum fuiſſe, quẽ ex omnibus quæ carnibus ueſcerentur uolatilibus, iuſtiſſimum eſſe iudicaret. Primũ enim nihil quod uiuat attingit, nec animatum quicquã interficit, quemadmodũ accipitres, aquilam, omnes deniqꝫ noctiuagas aues uidemus. Veſcitur autem cadaueribus, in quibus ſui generis abſtinet. Vulturem enim qui aui ueſcatur, adhuc uidit nemo. Accipitres enim & aquilæ ſui generis aues conſectantur ac feriunt, quãquã ut ait Aeſchylus, auis auem comedens quo pacto pura eſſet? Præterea quæ minus detrimenti, ut ita dicam, hominibus afferat auis prorſus nulla reperit, quippe quæ nec fructus deleat, nec plantã lædat,

nec manſueto cuiquã noceat animali. Quod ſi ut Aegyptii fabulantur, uultures omnes fœminæ ſunt, & quēadmodum zephyro arbores, ſic uultures euro grauidæ fiãt, certa nimirũ & firma uulturibus ſigna fieri ueriſimillimũ eſt. In aliis autem uolandi impetus, & alarum in coeundo agitationes, ac uerbera, rapinæ, fugæ, inſectiones, multũ inconſtantiæ perturbatæ afferunt. xciiii.

Cur Aeſculapii ædes extra urbem poſita eſt? An ꝙ foris ſalubrius quã in urbe habitare crediderũt. Nam Græci quoque in excelſis ac puris locis Aeſculapii templa plane collocant. An ꝙ deum ex Epidauro accerſitum in urbem commigraſſe opinantur. In Græcia enim non in urbe, ſed procul ab Epidauro Aeſculapii templum eſt. An ꝙ dum draco ex naui in inſulã deſcẽdiſſet, & ex oculis euanuiſſet, ipſum eo in loco ædis ponendæ authorem ac præmonſtratorem fuiſſe putauerunt. xcv.

Cur moris eſt ut qui caſtimoniam colunt, leguminibus abſtineant? An quemadmodum Pythagorici fabas ob eas quæ uulgo dicuntur cauſas abhominabantur, quaſi Lethes & Herebi cognomines? An ꝙ ad concœnationes & manes prouocandos leguminibus maxime utũtur? An illud magis, ꝙ ad ſanctitatẽ ac caſtimoniã pura ac tenuia corpora habere oportet. Sunt autem Legumina maxime uentoſa, & ea gignunt, quæ cum ſuperflua ſint, multæ purgationis indigent. An ꝙ cum uentoſiſſima ſint legumina, ad res uenereas maxime incitent.

Quid eſt ꝙ ueſtales inceſti conuictas alia poena nõ afficiunt, ſed uiuas tantummodo defodiunt? An ꝙ mortuos urunt, quod illis tribuere iniuſtum iudicarẽt, quæ nõ

diligenter ac ſancte ignem ſacrū cuſtodiſſent? An ꝙ corpus maximis ac ſanctiſſimis religionibus conſecratum interficere, & mulieri ſacræ manus afferre nefas putauerunt. Rationem igitur inierunt, qua ſubterraneo ſpecu defoſſo obrutæ ſua ſponte morerentur. Ibi enī & lucerna accenſa inerat, & nonnihil panis, exiguum & aquæ ac lactis, inde ſpecū deſuper terra operibant. Sed ne hoc quidem modo ſcelus deteſtantes religionem fugerunt. Nam & nunc quoq; ſacerdotes eum locum adeūtes parentant. xcvii.

Cur idibus Decembris in curſu equorum uictor dexter ſacer Marti immolatur, & caudā ſtatim deciſam ad Rheginam qui dicitur locus deportat, & aram cruore ſpargit, de capite uero inter ſe decertant, alii de ſacra uia deſcendentes, alii de ſuburra aduerſus eos impetum facientes? An ꝙ Troiam equo captam putant, idcirco equum ſupplicio afficiunt, ꝙ Troianorū clara pignora fuerint mixta pueris Latinorum? An ꝙ iracundum, ferox, & bellicoſum animal eſt equus. Diis autem grata & accommodata in primis immolant. Victor autē idcirco immolatur, ꝙ uictoriæ Mars author eſt, & qui ordinem in arcto tenent cæteros uincūt, qui locū deſerūt, & celeritas quaſi uiaticum fugæ pœna afficitur. Deniq; ſignis quibuſdā occulte admonentur fugientes ſalutem inuenire non poſſe. xcviii.

Quid eſt ꝙ cenſores magiſtratum ineuntes nihil agunt quam ut ſacrorum anſerum alimenta locent, & imaginis ſplendorem? An a uilioribus incipientes, quæ nec multo ſumptu, nec magna opera egent. An uetus quædam huic animanti gratia refertur a bello uſq; Gallico repetita, ꝙ dormientibus canibus primi omnium anſeres Gallorū in

capitolium aſcenſum perſenſerunt,& clangore uigiles ex/citarunt? An cum ſint maximarum rerum,& quæ ſumma cura indigent cuſtodes cēſores, ut ædium ſacrarum ac pu blicarum,morum deniq; & uitæ uniuſcuiuſq;, diligentiſſi mi & cuſtodientiſſimi omnium animantium rationē ha/bendam ſibi eſſe putauerunt. Simul enim anſeribus curan dis ciues admonent ne deorum cultum negligāt. Anſeris uero abſterſi & ſplendor neceſſarius eſt.cito enim rubrica defluit ac defloreſcit, ea enim ueteres ſtatuas obducere & illinere conſueuerunt. xcix.

Quid eſt ꝙ cæteris ſacerdotibus ſimul ac in iudicium ducti ac damnati ſunt, alium ſubſtituunt,augurē uero do nec uita ſuppetat, licet maximorum criminum conuictū ſacerdotio non mutant? Augures autem uocant qui au/ſpiciis præſunt. An, quod quidam dicunt,ſacrorum ar/cana neminem cognoſcere uolunt,qui ipſe augur non ſit. An iureiurando adactum res augurum nemini enunciatu/rum, priuatum poſtea factum ſacramēto liberari nolunt? An non honoris nec magiſtratus, ſed ſcientiæ atq; artis cuiuſdam potius nomen eſt augur. Simile igitur eſt ac ſi/quis muſicū,muſicū non eſſe iudicet,& medicū,medicū eſſe prohibeat, & diuino diuinationē adimat. His.n.om/nibus appellatio detrahi poteſt, uis ac facultas nō poteſt. Alium uero idcirco non inſtituunt, ꝙ ſacerdotum nume rum ab initio conſtitutum merito tuentur. c.

Cur idibus Sextilis diem feſtum agunt Serui omnes ac Seruæ, uxores autem capita purgare ac lauare conſueue/runt? An propter Seruium regem,quem eo die ſerua na/tum & in lucem editū ferunt,uacationem ab opere habēt

ſerui. Capitis autem lauatio ab ancillis cœpta propter diẽ feſtum ad liberas quoq; proceſſit. ci.

Cur pueros monilibus quas uocant bullas, exornant? An honoris raptarum cauſa, ut alia multa ſic & hoc conſtitutum eſſe uoluerunt his, quos ex eis ſuſcepiſſent. An Tarquinii uirtutem honorandam putauerunt. Ferunt enim Tarquinium cũ puer adhuc eſſet, in prælio aduerſus Latinos & Hetruſcos in hoſtes impetum feciſſe, cũq; ex equo defluxiſſet, excepto hoſtium impetu Romanos confirmaſſe, hoſtibus in fugam conuerſis, cum pluſquã ſexaginta milia hoſtium eo prælio cecidiſſent, hoc a patre & rege decoris inſigne accepiſſe. An apud maiores noſtros ſpecioſum ſeruum amare turpe non exiſtimabatur, quemadmodum nunc quoq; Comœdiæ teſtimonio ſunt. Pueris autẽ liberis uehementius abſtinebãt, ac ſi forte accideret ut in pueros nudos inciderent, ne ambigerent, hoc inſigne liberi ferre conſueuerunt. An uel ad modeſtiam conſeruãdam hoc etiam pertinet, & intemperantiæ ac flagitii frænum eſt, cum uirũ agere eos pudeat, antequã pueritiæ inſignia deponant. Nam quod Varro ſcribit ueriſimile non eſt, cum Aeoles bullam bollam proferant, hoc cõſilii inſigne pueros indui ſolere. Sed uide ne hoc quoq; propter lunã ferant. Nam lunæ figura cũ plenilunium eſt non globoſa eſt, ſed lentis formam oſtendit, & quemadmodum opinatur Empedocles, illud etiam quod ſubiectum eſt, non modo quod apparet. cii.

Quid eſt ꝙ maribus nono die, fœminis octauo nomina imponere conſueuerunt? An ſi prius fœminis nomina imponunt, cauſam ſuſtinet natura, & augetur fœmina, &

creſcit,& adulta perficitur antequã maſculus. Dies autem eos potiſſimum capiunt, qui ſeptenarium ſubſequuntur. Septimus enim dies cum in cæteris,tum ad umbilicũ infantibus nuper editis periculoſus eſſe conſueuit. Nã ſeptimo die pleriſq; reſoluitur, donec autẽ diſſolutus, plantæ longe ſimilior eſt infans quã animali. An ſicut Pythagorici numerum parem fœminam uocãt, marem imparem, fœcũdus eſt,& compoſitus parem uincit, & ſi in unitates diuidatur par numerus quaſi fœmina locum in medio uacuum præbet,imparis uero numeri pars aliqua plena ſemper relinquitur. quo fit ut alterum fœminam,marem alterum eſſe putent. An ꝙ in numeris nouenarius primus eſt, Tetragonus ab impari & perfecto ternario, octonarius autem primus cubus a binario numero,quẽ parem eſſe conſtat. Oportet autẽ quadrãgulum eſſe & imparem & perfectum,Vxorem autẽ ſicut cubum ſtabilem, & domi ſeruantem & immobilem.Illud & adiungendum,octonariũ numerum cubum eſſe, qui a binario componatur, nouenarium uero quadrangulum eſſe, qui de ternario conficiatur. Vtuntur autem duobus nominibus fœminæ, mares uero tribus. ciii.

Quid eſt ꝙ eos quorum patres ignorantur, Spurios uocant? Non enim quod Græci opinantur, & in cauſis oratores dicunt, ꝙ ex colluuione quadam & ſeminis communione progenerati ſunt, ſed uidelicet eſt ſpurius inter prima nomina, ut Sex. D.C. Prænomina uero latini integra non ſcribunt, ſed aut una litera, ut T.L.M.aut duabus,ut Cn. aut tribus, ut Sex. & Ser. Eſt igitur Spurius inter ea prænomina quæ duabus literis notantur. S.&.P. quibus

etiam orbos parentibus ſcribunt, cum ſine patre eſſe di-cunt, per S. ſine, per P. patrem ſignificãtes. Hoc igitur er-rorem fecit, ꝙ ſine patre & ſpurius eiſdem literis annota-tur. Sed alia quoq; ratio afferenda eſt, quæ multo eſt ab-ſurdior. Dicunt enim ſabinos uxoris pudenda Sporion appellare. Itẽ qui legitime natus nõ ſit, ſed ex concubina aut ſcorto, cõtumeliæ cauſa ſpuriũ appellari ſolitũ. ciiii.

Cur Dionyſium patrem liberum? An ꝙ bibentibus li-bertatis cauſa ſit. Fiũt enim pleriq; ebrietate petulantio-res. An ꝙ libationem præbuit. An ſicut Alexander dicit ꝙ pro Bœotiæ libertate pugnauit, Dionyſium Liberum dictum fuiſſe putandum eſt. c.v.

Quid eſt ꝙ publicis feſtis ueteri more uirgines non nu-bunt, uiduæ nubunt? An ut Varro dicit, ꝙ uirgines cum in matrimonium dantur doleant, mulieres uero lætantur. Die autem feſto omnem triſtitiam ac neceſſitatem abeſſe oportere. An ꝙ uirginibus decorum, uiduis uero multis præſentibus fœdum nubere. Felices enim ac fauſtæ pri-mæ nuptiæ, ſecundæ uero triſtes ac deteſtandæ. Pudet enim uiuis adhuc eis quibus antea nupſerant, alios accipe-re, mortuos autem lugent. Quo fit ut magis quiete quam ſtrepitu & deducentium multitudine delectentur. Dies uero feſti multitudinem adeo diſtrahunt ut his rebus per otium intereſſe non poſſit. An ꝙ ſabinorum filias uirgi-nes inter ludicrũ die feſto rapientes bellum excitauerunt, idcirco filias diebus feſtis nuptum dare omni cauſa no-luerunt. cvi.

Quid eſt ꝙ Romani Fortunam primigeniã colunt? An ꝙ Seruio ex ſerua nato Romæ ſumma cum laude & clari-

tudine

tudine imperare contigit. ſic enim Romanorum pleriq; ſuſpicantur. An illud magis, q; fortuna urbi & imperium & originem præſtitit. An altior quædam ratio & magis a natura ex media philoſophia repeti poteſt, Fortunam ſcilicet rerum omnium principium eſſe, Naturam uero caſu conſiſtere, cum quibuſdam temere repoſitis ordo acceſſerit. cvii.

Quid eſt q; artifices Scænæ deditos Iſtriones uocant? An ob eam cauſam quam Rufus ſcriptam reliquit. Dicit enim priſcis illis tēporibus. C. Sulpitio & Licinio Stolone cōſulibus cum peſtilentia urbem inuaſiſſet, omnes qui in ſcænam procederent interiiſſe, ob eam rem multos & bonos artifices ex Hetruria Romam ueniſſe. In his qui arte & gloria cæteris anteiret, & in theatro ac ſcæna diutiſſime floruiſſet, Iſtrum fuiſſe nominatum, a quo omnes deinde ſcænicos Iſtriones nominatos eſſe. cviii.

Quid eſt q; propinquis & cognatis non nubunt? An q; nuptiis neceſſitudines augeri uolunt, & ultro citroq; filias dando, & accipiendo multos ſibi propinquos adiungere? An q; cognatorum diſſidia inter ſe uerentur, quibus naturæ iura una cum propinquitate tollantur. An q; mulieres propter imbecillitatem multorū ope & auxilio egentes propinquis idcirco adiungere noluerūt, ut ſiqua a ſuis uiris iniuria afficerentur, cognati opem ferrent. cix.

Cur Iouis Sacerdoti quem Flaminem Dialem uocant, farinam, fermentumue attingere non licet? An q; farina cibus imperfectus & indigeſtus ſit. non enim aut id quod erat triticum manſit, nec quem fieri oportet, factus eſt panis, ſed uim ſeminis ſimul amiſit, & cibi uſum nō pſtitit.

Qua ratione poeta Myliphaton farinam dixit per trāſla/
tionem,quaſi molendo occiſam & confectam. Fermen/
tum uero quoq; & per corruptionē factū eſt, & admixtū
omne illud quicquid eſt quod pinſitur,corrūpit.Remitti
tur enim quodammodo ac diſſoluitur. Et omnino fer/
mentatio ipſa nihil aliud eſt niſi putrefactio quędā.Quæ
quidem ſi abundantius adhibeatur, farinam acidam red/
dit,& prorſus corrumpit. cx.

Quid eſt ꝙ ſacerdos carnē crudam tangere prohibetur?
An a uiſceratione huiuſmodi conſuetudine repellitur.An
ea de cauſa caro quoq; qua & farina prohibet. neq; enim
iam eſt animal, neq; obſonium factum eſt. Nam cum &
elixatio & aſſatio alteratio quædam ſit & transformatio,
nimirum formam delet. Quod autem recens & crudum
eſt, aſpectum nequaquam purum & impollutum habet,
ſed ulceroſum & uehemēter odioſum ac moleſtū. cxi.

Quid eſt ꝙ cane & capella ſacerdotem adeo abſtinere
uoluerunt,ut non modo attingere,ſed ne appellare quidē
liceret? An ꝙ capram quaſi luxurioſam atq; olidam ab/
horrerent. An ꝙ tanquam morbidam timerent. Videtur
enim præter cætera animalia comitiali morbo tentari,&
qui guſtarint,aut attigerint, huius morbi aliquid inurere.
Huius rei cauſam aſſignant poros anguſtos, quibus clauſis
etiam ſpiritus ſæpiſſime includitur. quod arguit uocis te/
nuitas.quicunq; enim hoc morbi genere tentantur,ſimilē
capellæ uocem edunt. Canis uero eſt minus quidem luxu
rioſus ac foetidus, quāquā ſunt qui dicūt ne canem quidē
in Atheniēſium arcem admitti fas eſſe,nec Delum inſulā
attingere ꝙ in propatulo & paſſim coeat, qua in re aliorū

animaliũ diſſimilis ſit. Nam boues, equi, ſues, non in pro/
patulo ineunt. Sed ueram cauſam penitus ignorant. Canis
enim templis omnibus idcirco arcetur, ꝙ pugnax eſt ani/
mal, & in primis ferox, ut tutũ ſupplicibus perfugiũ præ/
beant. Veriſimile igitur eſt Iouis Sacerdotem tanquã ani/
matã & ſacrã quandam effigiem ac ſimulacrum, ad quod
omnibus tanquam ad aram cõfugere liceat, egenis ac ſup
plicibus repoſitũ eſſe, unde nec deterreri, nec arceri om/
nino poſſint. Quocirca in ipſo ianuæ ueſtibulo ac limine
eidem poſita erat lectica. Qui uero pedibus ſacerdotis ſe
ꝓuoluiſſet, eo die ab omnibus plagis ac pœna tutus erat.
Qui ſi prius uinctus fuiſſet, ac ad eũ acceſſiſſet, e ueſtigio
ſoluebatur. Vincula uero non per ianuam, ſed per tectum
ſublata foras abiiciebant. Erat igitur inutile ſi cum ſacer/
dos adeo ſe mitem & humanum exhiberet, canis pro tem
plo ſedens ſupplices oblatrando propelleret, etſi ueteres
hoc animal omnino purum eſſe putauerunt. Cœleſtium
enim deorum nulli prorſus conſecratus eſt canis, ſed Pro/
ſerpinæ cœna demiſſus in Triuia piaculi locum obtinet.
Lacedæmone uero deorũ omniũ crudeliſſimo Marti ca
tulos cædunt. Apud Bœotios auté publice piaculum eſt,
cane in duas partes diſſecto per medium exire. Latini uero
Lupercalibus menſe februario canem immolant. Quare
alienum non eſt, qui ſupremum & puriſſimum deorum
omniũ uenerãdum ſibi deſumpſerunt, eos quo familiaré
ac domeſticũ habeant, canem prohibere. cxii.

Cur hederam flamen Dialis ſi attigiſſet piaculum com/
miſiſſet, nec iter ea facere poterat ubi umbraculum aut
arbutum deſuper promineret? An hoc ſimile ei eſt quod

dicitur, de curru non eſſe, Choenici non inſidere, ſcopam non tranſcendere. Non quo hæc Pythagorici uitent aut metuant, ſed ꝙ per hæc ab aliis deterreant. Nam ꝙ ſub uitem ingredi prohibent, ad uinũ referebant, ꝙ ſacerdoti ebrium fieri nefas eſſet. Temulentis enim uinum ſuper caput eſt, & deprimuntur omnes ebrii & humiles fiunt, cum hanc ipſam uoluptatem uincere oporteat, nõ ab ea uinci. Hederam uero tanquã ſterilem & hominibus inutilem, & propter fragilitatem adminiculo alterius ſemper egentẽ, umbra ſolum ac uiriditate oculos capientem, non temere in ædibus ali atqȝ innaſci permiſerunt. Quippe quæ plantas complexa maxime noceret, nec ſolo extirpari facile poſſit. Quo fit ut cœleſtium templis penitus amoueatur, nec in æde Iunonis Athenis, ac Thebis in æde Veneris quiſquã facile hederam uideat. Nocturnis uero ſacris & bacchanalibus adeſt. An & hoc quoqȝ myſticũ quoddã ſignũ erat, ut a Thiaſis ac reliquis debacchationibus abſtinerent. Nam quæ bacchicis furoribus mulieres correptæ fuerint, ad hederam ſtatim ferũtur, & abreptam manibus diuellunt, dentibus lacerant, ut non omnino incredibilia dicere uideantur, qui aſſerũt hederam ꝙ ſpiritum habeat quo mẽtes in furorem concitet, & loco moueat, ebrietatem abſqȝ uino inducere, & hilares eos reddere, qui in furorem procliues fuerint. cxiii.

Cur iis ſacerdotibus nec magiſtratum capere nec petere permittebatur, & tamen lictore utuntur & ſella curuli ob honoris cauſam & conſolationem, quo minus ægre ferrent, ſi a magiſtratibus arcerẽtur. An ꝙ in nonnullis Græciæ ciuitatibus ſacerdotii dignitas regiæ maieſtati par

habebatur, nō uulgares aut ignobiles homines ſacerdotes declarabantur. An illud magis, ꝙ cum certum eſſet & ſtatutū tempus ſacrificii, Regum uero opera & actiones incertæ ac minime præfinitæ, fieri non poterat, ut cum in idem ſæpenumero tēpus inciderent, idem utriqȝ adeſſet, ſed utriſqȝ urgētibus ſępe oportebat ut altero relicto, nūc deos coleret, nūc ciuibus noceret. Qui cum in hominum magiſtratibus nō minus neceſſitatis quam licentiæ ineſſe animaduerterēt, & magiſtratum populi (ut Hippocrates ait) medicum triſtitiam cemere, triſtitiam attingere, & in alienis malis propriū dolorem percipere, nefas eſſe putauerunt diis rem diuinā facere, & primitias, & ciuium cruciatus quotidie uerſantem, interdum etiam propinquorū & cognatorum, quod Bruto accidit. cxiiii.

Qui ſunt quos Epidauri & Conipedes & Artynos appellant? Centum enim & octoginta rempub. adminiſtrabant, ex quibus ſenatores deligebant, quos Artynos appellabant, plebs autem magna ex parte in agro agebat. Vocabantur autem Conipedes a pedibus ut coniicere datur puluerulentis, & ob id quum ad urbem accederent, facile agniti. cxv.

Quamnam Onobatim apud Cumæos fuiſſe dicemus? Siqua in adulterio mulier deprehenſa fuiſſet, hāc in forū deductam & ſaxo impoſitam ſpectandam omnibus proponebant. Inde ſuper aſino collocatam, & circa urbem peruectam, in eundem locum reſtitui oportebat. Ex illo infamia notatam Onobatim appellandam cenſuerunt, & ab eo tempore lapidem tanquam impurum ac deteſtabilem uitabāt. Erat apud illos quoqȝ magiſtratus, Phylactū

appellabant, quem qui optineret, reliquum quidem tempus carcerem ſeruabat, noctumo autẽ conuentu in Senatũ ueniens reges manu apprehenſos e curia educebat. Quos tandiu detinebat, donec de eorũ imperio ſenatus occulte ſententiã tuliſſet ſuffragiis, an iuſte facerẽt uel nõ. cxvi.

Qui ſũt quos Cnidii Amnemones appellãt, & qui Apheſter apud eoſdem dicitur? Sexaginta delectis uiris ex optimatibus quaſi procuratoribus utebantur, ad quos de maximis rebus referebant. Dicebantur autem Amnemones, ut coniectura percipi poteſt, quia ad diſquiſitionẽ non adducebantur, niſi forte quia multum memoria ualerent, & multa meminiſſent. Qui autem ſententias rogabat Apheſter dicebatur. cxvii.

Quid apud Solos Hypeccauſtria Palladi ſacrificantem ſic uocant? Quod multa ſacra & myſteria ad auertendũ mala faciat. cxviii.

Qui ſunt apud Arcades & Laconas Chreſti? Lacedæmonii facta Tegeatibus pace fœdere iſto communem apud Alpheum columnã ſtatuerũt, in qua cum alia multa, tum illud in primis ſcriptum erat. Meſſenios ex agro eiicerent, nec Chreſtos facere liceret. Ariſtoteles igitur hoc exponens, his uerbis hoc ſignificari dicit, non occidere auxilii gratia ſiqui Tegeatæ Lacedæmoniis ſtuderent. cxix.

Quis apud Opontios Crithologus? Plerique Græcorũ ciuibus primitias offerẽtibus ĩ uetuſtiſſimis ſacrificiis hordeo uti ſolebant. Magiſtratũ igitur qui huiuſmodi ſacrificiis preærat, & primitias colligebat, crithologũ nominabant. Duo autẽ erãt apud eos ſacerdotes, quorum alter deorum, alter dæmonũ ſacrificia curabat. cxx.

Quæ ſunt Ploiades Nubes? imbriferas maxime, quæq; arcũ ferrent, Ploiadas nominabãt, quemadmodũ Theophraſtus in quarto Meteororũ ad uerbum ſcripſit. Nã & Ploiades ipſæ nubes & quæ conſtãt. Immobiles autem & coloribus obalbæ oſtendunt differentiam quandã materiæ quæ neq; in aquã, neq; in uentũ redacta ſit. cxxi.

Quis eſt apud Bœotios Platychæta? Qui aut domũ uicinam, aut agrũ habuiſſent, æolice ſic uocabãt, quaſi prope habentes. Apponam autem uerbum unum ex Theſmophylacia lege, cum plura ſint. cxxii.

Quis eſt apud Delphos Oſioter, & quare mẽſium quendam Byſium uocant? Oſiotera quidem eum uocant qui hoſtiam immolat, cũ ſacer declaratus eſt. Quinq; autem ſacri ſunt per omnẽ uitã, hi autem multa una cũ prophetis agunt. Hi ſimul in iiſdẽ ſacris operantur. Quippe qui a Deucalione originẽ ducere ſe arbitrantur. Byſius autẽ ut multi putant, phyſius eſt. Multa enim tunc temporis naſcuntur & germinant. Verum non ita eſt. non enim loco φ τοῦ β. utuntur Delphi, ſicut Macedones βίλιππον, & βαλακρόν, & βερονίκην dicentes, ſed loco π. nam τὸ πατεῖν, βατεῖν, & τὸ πικρὸν βικρὸν plane dicunt. Eſt igitur Phyſius Byſius, in quo deum interrogant. Nam ſubintelligere patriũ eſt. hoc enim menſe oraculũ edebatur. Septimum quoq; huius diem Apollinis habent natalem, & πολύφθοον appellant, non ꝗ ea die φθοῖς, id eſt liba ſeu placentas coquerent, ſed ꝗ multi ad oraculum accederent, multis oracula ederẽtur, nuperrime.n. oracula ſingulis mẽſibus rogãtibus conceſſa ſunt, ac remiſſa. An ſemel omnino Pythia hoc ipſo die in anno reſpõdebat. Sic enim Calliſthenes &

Anaxandrides ſcriptum reliquerunt. cxxiii.

Quid eſt Phyximelum? Planta quædam eſt humilis ac parua, cuius ſurculos pecora appetētia cōminuūt, ac uiolant, & quo minus creſcant impediūt. Hæc ubi eo magnitudinis excreuit, ut ei noceri non poſſit, Phyximelum dicitur. Teſtis eſt Aeſchylus. cxxiiii.

Qui ſunt Apoſphlendoneti? Corcyrā inſulam Eretrienſes tenebant, quo Charicrates cum claſſe Corintho profectus prælio commiſſo Eretrienſes ſuperauit, illi ſtatim naues conſcendentes domum renauigauerunt. Quod cum ciues præſenſiſſent deſcendere conātes fundis propulſarunt, deniq; cū nec uerbis perſuadere, nec multos & inexorabiles cogere potuiſſent, Thraciam tenuerunt agro ibi occupato, quem Methonem Orpheo progenitum quondam habitaſſe memoriæ proditum eſt. Vrbem quidem Methonam nominarunt, ipſi uero ab accolis Apoſphlendoneti uocitati ſunt. cxxv.

Quænam eſt apud Delphos Charila? Tres agūt Delphi Ennaeteridas & deinceps. Quarum unam Stepterium uocant, alteram Heroidem, tertiā Charilam. Stepteriū quidem eius pugnæ imitatio uidetur eſſe, quam deus aduerſus Pythonem pugnaſſe dicitur. Hūc enim poſt pugnam uſq; ad Tempe inſectatus fuiſſe dicitur. Sūt enim qui deū metu fugiſſe dicant, qui mihi expiandi uidentur. Alii Pythonem ſaucium ac fugientem in eam quam nunc ſacram uiam dicimus, priuſquā Apollo eū cōſecutus eſſet occubuiſſe, ita ſepultū a filio cui nomen Capra fuerat, ab Apolline inuentum. Harum omnium rerum aut ſimilium Stepteriū imitatio quædam eſt. Herōis autē arcanā quandā continet

continet rationem Thyiadibus non incognitam, & tamen ex his quæ aguntur Semeles Anagogen eſſe facile quiuis coniicere ualeat. De Charila uero huiuſmodi quædam fabulantur. Fames ex ſiccitate Delphos inuaſit, quare cum liberis & uxoribus ad regias fores accedere & ſupplicare cogebantur, qui farinam & chedropas nobilioribus (non enim omnibus ſuppetebat) in ſũma inopia diſtribuebat. Sed cum puella parentibus orba ſupplex ueniſſet, & farinam rogaſſet, calceo malã cecidit, & in hos abiecit. Puella inops ac pauper, ſed generoſo animo prædita, cum inde ſeſe proripuiſſet, ac zonam diſſoluiſſet, ſe ſuſpendit. Inualeſcente in dies fame, & ſuperuenientibus morbis, Pythia regi oraculum petẽti reſpondit, Charilam uirginem quæ ſibi mortem cõſciuiſſet, placari oportere. Vix tandem reperta huius nominis ratione ſacrificium quoddam piaculo mixtũ peregerunt, quod nunc quoq; eſt nonum poſt annũ, quibus annis peragũt. Præſidet enim rex, farinamq; & chedropas omnibus impertit & ciuibus & externis. Portatur Charilæ puerilis ſtatua, ſed ubi omnes farinam acceperunt, rex effigiem calceo cædit, Thyiadum uero antiſtes in abruptum quendam locum ſimulacrũ defert, ibiq; fune ad collũ alligato defodiũt, ubi Charilam quæ zona ſe ſuſpenderat, ante humauerunt. cxxvi.

Quænam eſt apud Aenianas caro emendicata? Complures ſunt Aenianarum commigrationes. Primum quidem campum Dotium coluerunt, inde a Lapithis expulſi ad Aethicas primo agri Moloſſi, quam Arauam uocant, ſe contulerũt, ex quo Parauæ dicti ſunt. Deinde Cirrhã occupauerunt, & ex eo loco rege Oenoclo depulſo Apolli-

nis iuſſu in agrum circa Inachum deſcenderunt, quē Inachienſes & Achæi tum habebant. Oraculo autem edito, ſi in agro eos recepiſſent, fore ut ueteres incolæ pellerentur, noui autē ſi a uolentibus accepiſſent, agrū retinerent, Temo uir inter Aenianas ſapiens ſumpta pera, mendici habitu ad Inachienſes uenit, ubi cum per riſum & contumeliam rex petenti ceſpitem dediſſet, in peram coniecit, & quaſi eo contentus ſtatim e conſpectu abiit, nec amplius quicq̃; petiit. Maiores natu admirati & oraculum recordati, cū regem adiiſſet hominē non cōtemnendū, nec prodendum eſſe dixerunt. Quod cū ſenſiſſet Temo fugā arripuit, & Apollinē precatus cū hecatombam uouiſſet, effugit. Ex illo conſerunt pugnā Reges, cumq; Inachienſium regem Hyperochum Aenianū rex Phemius una cū cane in ſe impetum facere animaduertiſſet, dixit illum iniuſte facere, qui ſecundū pugnatorē & alterum hoſtem ſubſtitueret. Abigente autem canem Hyperocho, ſeq; ac hoſtē euertente, lapide ictus a Phemio eſt interfectus. Agro recepto Inachienſibus una cum Achiuis eiectis lapidē illū quidem tanquā ſacrum colunt, & uictimæ adipe inuolutum uenerātur, & ei tanquā deo immolant. Apollini uero diuinam rem facientes, & Hecatombam ex uoto reddentes, bouis immolatæ partem rite exceptā Temonis poſteris tribuunt, & emendicatam carnem appellant. cxxvii.

Qui ſunt apud Ithaceſios Coliadæ? quis eſt Phagilus? Vlyſſi procis interfectis, eorū neceſſarii bellū ſuſcitauerūt. Accerſitus autē ab utriſq; & arbiter adhibitus Neoptolemus ſententiam tulit, ut Cephallenia, Zacyntho, & Ithaca cædis nomine Vlyſſes decederet. Procorū uero ſocii ac

familiares pro iniuriis quas in domum intulerant, Vlyſſi quotānis multæ nomine aliquid penderēt. Vlyſſes igitur in Italiam conceſſit, multā uero ut liberis ſuis Ithacenſes redderent, iureiurando ac religione aſtringendos putauit. Erat autē farina, uinū, cæra, oleū, ſal, uictimæ grandiores Phagiloꝝ. Phagilum autē agnū eſſe dicit Ariſtoteles. Sed Eumæū manumiſſū Telemachus ciuitate donauit, a quo Coliadaꝝ familia, ſicut a Philetio Bucoliarū. cxxviii.

Quis eſt apud Locros Ligneus canis? Phyſcii Amphictyonis filius fuit Locrus, ex eo & Cabya Locrus naſcitur, qui cū patre orta diſcordia multis ciuiū acceptis, de ſedibus Apollinem cōſuluit. Oraculo edito ut ibi urbē cōderet, ubi canis eū ligneus momordiſſet, in alteꝝ maris littus tranſgreſſus ſpinā calcauit. Ea plaga uexatus cōplures ibi dies cōmoratus eſt, quibus percepto loco, urbes cōdidit Phyſcos, Hyanthiam, & alias omnes quas Locri Ozolæ coluerūt. Ozolas autē Locros, alii a Neſſo, alii a Pythone ſerpente uocatos dicunt, ꝙ ad Locrenſium littus eiecti in eorū agro putruerunt. Nōnulli autē homines pellibus caprinis & hircinis indutos, & plerūq; inter greges & ouilia conuerſantes olidos fieri, & ob eam rem ꝙ Locri paſtores ſint, Ozolas appellatos putant. Alii cōtra ꝙ ager floribus abundet, ob odoris bonitatem nomen inditū arbitrantur. Hanc opinionem tuetur Archytas Amphiſſeus, ſcripſit enim in hunc modū. Botryonum ſertis redimitā, unguenta redolentem, macynam amabilem. cxxix.

Quid eſt quod a Megarenſibus Aphabroma dicitur? Niſus a quo Niſæa appellata eſt, cum regnum obtineret, Abrotam Oecheſti filiā ex Bœotia uxorē duxit, quæ cum

Megarei ſoror eſſet, ſingulari prudẽtia ac modeſtia præ-dita erat. Mortuã deinde Megarenſes ſponte luxerunt, & Niſus immortalẽ uxoris memoriam efficere uolens, iuſſit oſſa ferre, quam illa ueſtem ferre conſueuerat, & ueſtem Aphabroma ꝓpter illã appellauit. Videtur autẽ mulieris gloriæ & deus fauiſſe. Nam cũ Megarenſes mulieres ueſtẽ mutare inſtituerent, oraculo ſæpe prohibuit. cxxx.

Quid eſt ꝙ Doryxenus Megarenſis ager antiquitus per uicos colebatur? Ciuitate in quinqꝫ partes diſtributa, alii enim Haræi dicebãtur, alii Piræi, Megarẽſes alii, alii Cynoſuræi, Tripodiſcæi deniqꝫ, partim agrum tuebantur. Sed Corinthii cum inter eos bellum excitaſſent, ſemper enim Megaram ſubigere ſtuduerũt, tum leniter & cognatum, ut ita dicam, bellum inter ſe gerebant. Agricolas enĩ nemo prorſus uiolabat, & ſi quis captus eſſet, certo ſe precio redimebat, quo accepto ſtatim dimittebant. Nã ante nihil exigebant, ſed qui hominem cepiſſet, domum deductum & comiter acceptum domum remittebat. Qui ergo quo ſe redimeret, preciũ retuliſſet laudabatur, & eius qui recepiſſet amicitiã perpetuo colebat, & ex captiuo Doryxenus hoc eſt bello amicus atqꝫ hoſpes factus appellabatur. Qui uero nihil retuliſſet, & hoſtem fefelliſſet, non ſolũ apud hoſtes, ſed apud ciues quoqꝫ ut perfidus & iniuſtus & infamis erat. cxxxi.

Quænam eſt Palintocia? Megarenſes Theagene tyranno eiecto parum diu in adminiſtranda repub. modeſtos ſe & temperatos præſtiterunt. Inde multam, ut ait Plato, & intemperantem libertatem popularibus ipſis propinantibus penitus corrupti, cum cæteris in rebus in locupletes

& copioſos inſolenter ſe gerere cœperunt, tum uero eorũ domos inuadentes homines pauperes ſplendide & effuſe conuiuari ac cœnare uolebant, idq; ſi negaretur omni uiolentia & petulantia utebãtur. Deniq; facto plebiſcito uſuras a creditoribus quas antea ſoluiſſent, repoſcebant, idq; Palintociam appellauerunt. cxxxii.

Quænam eſt Anthedon, de qua Pythias dicit, Bibe uini fæcem, quoniam non Anthedonem habitas? nam quæ in Bœotia eſt, uino non abundat. Calabriam Irenen antiquitus nominabant a muliere quæ Irene dicebatur, quam ex Neptuno & Melantia Alphei filia natam fuiſſe fabulantur. Inde cum Anthes & Hyperes ibidem conſediſſent, Anthedoniam & Hyperéam inſulam uocauerunt. Oraculum uero hoc modo ſe habebat, ut dicit Ariſtoteles. Bibe uinum fæculentum, quoniam non Anthedonẽ habitas, nec ſacram Hyperam, quoniam & fæcem uini bibiſſes. hæc Ariſtoteles. Mnaſigeton autem dicit Hyperæ fratrẽ Anthon infantem adhuc periiſſe. Hyperam autem cum diu fratrem quæſiſſet errantem ad Acaſtum ſeu Adraſtũ Pheras ueniſſe, ubi caſu Anthos uinũ ſeruiẽs propinabat. Vbi cœnati ſunt, puerũ fratri poculum porrigentẽ agnouiſſe, ac dixiſſe fertur, Bibe uinum fæculentum, quoniam non Anthedonem habitas. cxxxiii.

Quis eſt qui apud Prienem iuxta quærcum dicitur Scotos? Samii & Prienenſes bellum inter ſe gerentes mediocribus mutuo ſe damnis afficiebant, magno prælio commiſſo mille Samios Prienenſes occiderunt. Septimo poſt anno cum Mileſiis ad quærcum quæ dicitur congreſſi, optimos ciuium ac primos uno prælio amiſerunt. Quo

tempore Bias ille ſapiens Samum a Prienenſibus cum le/gatione miſſus magnã gloriam eſt adeptus. Ex illo Prie/nenſium mulieres poſt eam calamitatem triſtem ſane ac miſerabilem imprecatione ac iureiurãdo maximis de re/bus uſæ ſunt, cum teſtarentur ac dicerẽt. Apud quærcum tenebræ, ꝙ filios & patres, ac uiros eo in loco ab hoſtibus conciſos amiſiſſent. cxxxiiii.

Qui ſunt apud Cretenſes qui Catacautæ dicuntur? Tyr/rhenos ferunt, cum Athenienſium filias & uxores ex Brau/rone rapuiſſent, quo tempore ſcilicet Lemnum & Imbrũ incolebant, poſtea eiectos in agrum Laconicũ perueniſſe, & tandiu cum indigenis mulieribus conſuetudinem ha/buiſſe, quoad liberos ſuſcepiſſent. Calumniis deinde ac ſuſpitionibus Laconicã rurſus relinquere coactos in Cre/tam cum liberis & uxoribus traieciſſe. Ibi bellum cum his qui tunc temporis Cretam tenebant gerentes multos qui in prælio mortem oppetiiſſent inſepultos reliquiſſe, pri/mo quidem ꝙ propter bellum & periculum ſocios per otium humare non poterant, deinde fugientes cadauera iam corrupta & marcida attingere cœpiſſe. Polin igitur quem ducem ſecuti fuerant honores quoſdam & immu/nitates excogitaſſe, partim deorum ſacerdotibus attribuiſſe, partim qui mortuos ſepeliſſent, & diis terreſtribus hoc eſt manibus conſecraſſe, nequando auferrentur, & perpetuo permanerent. Poſtea cum fratre ſortitum, & alios ſacerdo tes appellatos fuiſſe, alios Catacautas, & ſeparatim ſuis le/gibus uti. Eſſe autem illis una cũ cæteris quæ humaniter conceſſa ſunt earum iniuriarum licentiam, quibus cæteri Cretenſes uti cõſueuerunt, cũ furtim res ſuas inter ſe agũt,

feruntq́3. Illos uero nulla iniuria afficere, nihil furari, nihil deniq́3 auferre. cxxxv.

Quod eſt apud Chalcidenſes puerorum ſepulcrum? Cothus & Arclus Xuthi pueri in Euboeam habitatum cōceſſerunt, quo tempore Aeoles inſulam maiore ex parte obtinebant. Editum uero antea Cotho oraculum fuerat, bene ſucceſſurum, & hoſtes ſuperaturum, ſi agrum coemiſſet. Cum paucis igitur deſcendens incidit in pueros qui forte iuxta mare colludebant, quibuſcū & ipſe comiter ludere aggreſſus multos ludos pueris ignotos oſtēdit. Quod ubi auide accipere uelle intellexit, haud aliter traditurum ſe dixit, niſi aliquid terræ prius ab ipſis accepiſſet, illi e ueſtigio ſublatam dederunt, & acceptis ludis abierunt. Aeoles re cognita cum hoſtium claſſem aduentare intelligerent, ira & dolore perturbati pueros interfecerunt. Sepulti uero ſunt in uia quæ ad Euripum ex urbe ducit, quem locum poſtea Sepulcrum puerorum uocauerunt. cxxxvi.

Quis eſt Mixarchageua apud Argiuos? Quiue ſunt Elaſii? Mixarchageuam Caſtorē uocant, & apud ſe humatū arbitrantur. Pollucem uero tanquā unum coeleſtium uenerantur. Eos autem qui comitialem morbum auertere putantur Elaſias nominant, eoſq́3 ex Alexia Amphiarai filia progenitos fuiſſe autumant. cxxxvii.

Quid eſt ꝙ apud Argiuos Encniſma dicitur? Qui familiarium aut cognatorum quēpiam amiſerunt, mos eſt ut ſtatim poſt luctum Apollini ſacrificent, ſic & trigeſimo poſt die Mercurio. Nam ut a terra mortuorum cadauera, ſic animos a Mercurio ſuſcipi putant. Apollinis autem ſacerdoti hordeum dantes carnem pro eodem accipiūt,

ignemq́ quaſi pollutũ extinguẽtes, & rurſus ab aliis accẽ/dentes camẽ coquunt, & Encniſma appellant. cxxxviii.

Quid eſt Alaſtor, Aliterius, Palamnæus? Non enim illis credendum eſt, Aliterios uocari qui in fame molentem obſeruantes farinam diripiunt. Verum is Alaſtor uocitat, qui ea egit quæ neq́ facile obliterari poſſunt, & diuturna omnium memoria celebrantur. Aliterius autem is eſt, quẽ ſiquis uitare ac fugere poteſt propter improbitatẽ, bene actum ſecum exiſtimare debet. Hæc, inquit Socrates, in æreis pellibus conſcripſerunt. cxxxix.

Quam habent ſententiam, eos qui in Caſſiopæam bouẽ abigant ex Aeno, a uirginibus comitantibus ad ipſos uſq́ fines continenter audire, Nunquam redibitis in patriam terram? Aenianes a Lapithis ſedibus expulſi Aethaciam primo, deinde Moloſſidem, & Caſſiopæam incoluerunt, ubi nihil boni ex agro nacti, malis cõtra uſi uicinis, in agrũ Cirrheum tranſierunt, Onoclum regem ſecuti. Ibiq́ ma/gna ſiccicitate & magnis ſqualloribus excepti, oraculo ut fertur quum lapidibus Onoclum obruiſſent, rurſus uagi poſt longum errorem in eum agrum peruenerunt, quem bonum & fertiliſſimum nunc habent. Quo fit, ut merito exoptent, in antiquam patriam nõ redire, ſed illic beatiſſi me ac diutiſſime permanere. cxl.

Cur apud Rhodios præconi Ocridionis templũ ingre/di non licet? An q Ochimus filiam Cydippen Ocridioni collocauit. Cercaphus autẽ frater Ochimi puellam amans præconi perſuaſit (moris enim fuerat ut ſponſæ per præ/conem accerſerentur) cum Cydippen accepiſſet eam ad ſe deduceret. quo facto Cercaphus puellã habens aufugit,

Qui poſtea

Qui poſtea cũ frater ad ſenectuté perueniſſet,reuertitur. Manſit auté Rhodiis cõſuetudo,ne præco Ocridionis té plũ ĩgrederet́ ob iniuriæ ac flagitii illius memoriã. cxli.

Quid eſt ꝙ Tibicini apud Tenedum in ædem Tenæ intrare non licet,nec in téplo Achillis mentioné facere? An ꝙ nouerca Tené inſimulante ꝙ ei ſtuprũ inferre uoluiſſet, Molpus Tibicen falſum aduerſus eũ teſtimonium dixit. Quamobrem Tenæ accidit cũ ſorore Tenedum fugeret. Achilli autem ferunt matrem Thetim magnopere interdixiſſe Tenem ne interficeret,ꝙ is ab Apolline uehementer coleretur. Vni etiam ex ſeruis imperaſſe, ut diligenter attenderet, & Achillem moneret ne forte per imprudentiam Tené occideret. Sed cum Tenedum Achilles popularetur,& ſororem Tenis forma captus inſectaretur,Tenes obuiam factus & ſororé defendere conatus ab Achille interfectus eſt. Achilles Tené a ſe interfectũ animaduertés, ſeruum quidé ꝙ ab eo monitus non fuiſſet,occidit. Tené uero ubi nũc templũ eſt, ſepeliuit.Ex eo nec Tibicé illud ingreditur,nec Achilles in eo nominatur. cxlii.

Quis eſt apud Epidamnios Polites?Epidamnii Illyricorum uicini ciues ſuos qui cum Illyricis conſuetudinem haberent, improbos fieri animaduerterũt,& res nouas ueriti ad res contrahendas ac permutandas unum quotannis potiſſimũ delegerũt, qué maxime probarent.Is ad Barbaros accedens forũ ciuibus ſuis & contrahendi rationem præſcribebat.Et ex eo Polites eſt appellatus. cxliii.

Quod eſt in Thracia Aræni littus? Andrii & Chalcidenſes habitandi cauſa in Thraciã profecti Sané urbé proditione cõmuniter occuparunt, ſed cũ Barbaros Acanthũ

reliquiſſe accepiſſent, duos ſpeculatores ad urbē miſerūt. qui cū eo ueniſſent, & Acanthios relicta urbe fugam animaduertiſſent arripuiſſe, Chalcidenſis quidem ſpeculator præcucurrit, quaſi urbē Chalcidēſibus præoccupaturus. Andrius uero relictus haſtā cōiecit, quæ cū portæ inhæſiſſet, Andriorū pueris urbem ſe haſta præcepiſſe exclamauit. Inde orta diſſenſione, ſine bello inter ſe cōuenerūt ut Erythræis, Samiis, & Pariis omnibus de rebus arbitris uterent. Cūq; Erythræi & Samii ſuffragiis ſuis rem Andriis adiudicaſſent, Parii cōtra pro Chalcidenſibus ſententiam dediſſent, quibuſdam ſe circa eum locū imprecationibus deuouerunt, ſi aut ipſi Pariis uxorem dediſſent, aut ab illis accepiſſent. & ob eam rem Aræni littus appellauerunt, cū Dracontis antea diceretur. cxliiii.

Quid eſt q̄ Cerealibus Eretrienſiū mulieres non ad ignē ſed ad ſolem carnem concoquunt, & Calligeniam nō uocant? An q̄ ita cecidit, ut captiuæ quas ex Troia Agamemnon abduxit, hoc in loco Cerealia facerent, cumq; inopinato nauigandi tempus extitiſſet, imperfecto ſacrificio diſceſſerunt. cxlv.

Qui ſūt Aïnautæ apud Mileſios? Damaſenore & Thoante, tyrannis exactis, ſodalitates duæ urbem optinuerunt, harū altera Plutis, altera Cheromacha dicebatur. Sed cū potentes dominarentur, & ſodalitatis ſuæ res aſciuiſſent, conſcēſis nauibus procul a terra ꝑgreſſi maximis de rebus conſultabant, & ob eā rē Aïnautæ appellati ſunt. cxlvi.

Quid eſt q̄ Chalcidenſes locū circa Pyrſophiū ἀκμαίων λέσχην, id eſt uigentium & uiribus ualentium ſtationem uocant? Nauplium ferunt ab Achiuis inſectatum ſuppli

cem ad Chalcidenſes cõfugiſſe, ibiq; partim crimina purgaſſe, partim recriminando Achiuis obieciſſe. Chalcidenſes igitur Naupliũ nullo modo dedituri uidebant̃, ſed ueriti ne dolo interficeretur, præſidiũ ei dederũt adoleſcentes ætate ac uiribus uigentes, & eos ibi collocauerunt, ubi & una uerſarentur, & Nauplium aſſeruarent. cxlvii.

Quis eſt benefactori bouem immolans? Nauis piratica circa Ithaceſiam in anchoris ſtabat, in qua cum fictilibus ac pice ſenex quidam erat. Huc igitur cum forte portitor Ithacenſis, nomine Pyrrhias, oculos attentius cõuertiſſet, & ſenẽ liberauit, nihil quidẽ poſtulãs, ſed ab eo perſuaſus, miſericordiaq; commotus, & hortatu ſenis de fictilibus quæ ibi iacebãt pauca quædam ſumpſit. Poſtea cũ prædones abſceſſiſſent, ſecurus iam ſenex Pyrrhiam fictilibus admouit, in quibus magnam uim auri pice admixti oſtendit, ita ut repente diues factus Pyrrhias cum cæteris in rebus ſenẽ optime tractaſſet, tum illud adiunxit, ut ei bouẽ immolaret. Ex eo res in prouerbium uenit, benefactori bouem extra Pyrrhiam immolaſſe neminem. cxlviii.

Quid ita morem hunc habent Bottiæorum puellæ ſaltãtes, ut dicãt eamus Athenas? Cretas ferunt, cũ uouiſſent hominũ primitias Delphos miſiſſe, eos autem qui miſſi eſſent, ubi nullã facultatem aut copiã uidiſſent, inde profectos primũ Iapygiã incoluiſſe, deinde mixtis Athenienſibus hũc in Thracia quẽ nunc habẽt locũ occupaſſe. Non enim ueriſimile Minoẽ Atheniẽſiũ iuuenes tributi nomine quotannis ad ſe miſſos occidiſſe, ſed in miniſterio potius & ſeruitio habere maluiſſe. Ex his igit̃ nati quidam, & Cretẽſes habiti, Delphos miſſi ſũt. Ex quo Bottiæorũ filiæ

generis ſui memoriã colentes diebus feſtis canebant, eamus Athenas. cxlix.

Quid eſt ꝙ Eleorum mulieres Dionyſium celebrantes precãtur, ut bouino pede ad ſe ueniat? Hymnus enim hoc modo ſe habet. Veni heros Dionyſie maritimũ ad templũ caſtũ, cũ gratiis bouino pede ſacrificans. Inde bis inferunt, Digne taure. An quia Bougenam appellant, & taurũ nõnulli hunc deũ. An magnũ pedem bouinũ intelligunt, quemadmodũ poeta βοῶπιν magnos habẽtem oculos, & βουγάιον magna iactãtẽ. An magis quia bouis pes innoxius eſt. Comigerum autem deum ſic rogant ut lenis lætuſq; ueniat. An ꝙ aratri ac ſementis principem hunc ipſum deum & inuentorem fuiſſe putant. cl.

Quid eſt ꝙ Tanagræi ante urbẽ Achilleũ habent locũ ſic appellatũ. Inimicitias enĩ magis cũ ea urbe exercuiſſe dicitur Achilles quã amicitiam. Quippe qui & Pœmandri matrẽ Stratonicen rapuerat, & Ephippi filiũ Aceſtora occidiſſet. Pœmandrus igitur pater Ephippi cum ager Tanagricus etiã per uicos habitaretur, apud Stephontem, id loci nomen eſt, ꝙ cum Achiuis in expeditionẽ ire noluiſſet, ab illis circumſeſſus noꝗe locũ illũ deſeruit, & Pœmandriam cõmuniuit. Polycritus autem architectus cum adeſſet, & opus floccifaceret, atq; irrideret, foſſam trãſcẽdit. Iratus Pœmãdrus ingens in illũ ſaxum coniecit, quod forte ibidẽ occultatũ Nyꝗeliis tẽplis iampridem incumbebat, hoc reuulſum per imprudentiã Pœmandrus coniecit, & Polycritũ quidẽ aſſequi nõ potuit, Leucippũ uero filiũ interfecit. Oportebat igitur domeſticũ ex agro Bœotio lege diſcedere, & ſupplicem ad alios migrare. Id autẽ

facile non erat, ꝙ in agrum Tanagricũ Achiui irruptioné fecerant. Miſit igitur Ephippum filiũ qui Achillem rogaret, a quo perſuaſus & illũ inducit, & Tlepolemũ Herculis filium, & Peneleum Hippalemi, omnes ſibi ſanguine coniunctos. A quibus Pœmandrus Chalcidem emiſſus, & ab Elephenore cædis crimine expiatus, homines honore affecit, & lucos omnibus conſecrauit, quorum qui Achilli dicatus eſt, nomen ſeruauit. cli.

Qui ſunt apud Bœotios Pſoloes, quiq; Aeoleæ? Minyi cuiuſdam filias Leucippam, Arſinoé, & Alcathoen furore percitas carnibus humanis ueſci concupiſſe, & de filiis inter ſe ſortitas eſſe, Leucippam ꝙ ei ſorte cecidiſſet Hipaſſum filium laniandum exhibuiſſe, & illarum uiros ꝙ lugubri ueſte uterẽtur præ dolore ac luctu, Pſoloes Aeoleas Oeonolias appellatos fuiſſe ferũt. Hodie quoq; eiuſdem gentis omnes mulieres eodé nomine appellãt, & quotannis feſtis diebus quæ Agrionia dicuntur, a Dionyſii ſacerdote ſtricto gladio fugantur, & ſi quam cõſecutus eſt, interficere licet. Noſtra quidem memoria Zoilus ſacerdos mulierem occidit, quod tamen infelix ac triſte ipſi accidit. Nam Zoilus ex leui ſane ulcere cum in morbum incidiſſet diuturna tabe conſumptus eſt. Orchomeni uero publicis damnis ac damnationibus affecti ſacerdotium ab ea familia ad eum tranſtulerunt, quem ex omnibus optimũ delegiſſent. clii.

Cur eos qui ſpõte Lycæũ ingrediunt lapidibus obruũt Arcades, qui ſi per ignorãtiam intrauerint ad Eleutheras eos mittunt? An ꝙ quaſi abſoluti libertaté adepti uiderentur, hæc ratio fidem habuit, & tale eſt ad Eleutheras, ac ſi

in locum curæ uacuum,& illud uenies in libentis ſolũ. Añ fabulæ potius credendum eſt. Soli enim Lycaonis liberi Eleuther & Lebeadus ſceleris in Iouẽ paterni expertes fuerunt, & in Bœotiã aufugerunt. Lebadenſes autẽ iiſdẽ legibus, & eodẽ iure atq; Arcades utunt. Eos igitur ad Eleutheras mittunt qui Iouis adyta ignorantes intrauerint. An illud probabilius quod Architimus dicit. Arcadicis feſti ſunt dies,quoſdã per inſcitiã ĩgreſſos ab Arcadibus Phliaſiis traditos fuiſſe,a Phliaſiis deinde Megarẽſibus. A quibus porro cũ Thebas deueherent, imbre ac tonitribus & aliis tẽpeſtatibus oppreſſos ac detentos fuiſſe. hinc locũ nõnulli Eleutheras appellatum fuiſſe dicunt. Quod autẽ dicitur ab eo qui Lycæũ ingreſſus fuerit umbram nõ cadere,licet falſum,tamen magnopere creditum eſt. An q aer ingredientibus in nubem conuerſus obducitur. An q templũ ingreſſus omnibus modis excruciatus morte multetur, mortuorum uero animas Pythagorici,neq; umbrã facere, neq; cõniuere. An illud potius q ſol quidem umbram facit, ſolem autem aufert nomen Embantis, & hoc obſcure intelligentes dicant.Ceruus enim Embas dicitur. Quapropter Canthariomem Arcadem q is ad Eleos cum Arcadibus bellum gerentes profugiſſet, & cum præda Abatum traieciſſet, compoſito poſtea bello cum Spartã profugiſſet,Lacedæmonii Arcadibus reddiderunt edito oraculo,ut ceruum redderent. cliii.

Quemnam in Tanagra Eunoſtũ heroem fuiſſe dicemus, quidue cauſæ eſſe quãobrem mulieres eius lucũ nõ ingrediuntur? Eunoſtus Eliei Cephiſti & Sciadis filius fuit,cui nomen inditum ab Eunoſte nympha eſt,a qua educatum

ferũt. Specioſus igitur ac iuſtus non minus ex modeſtia & ſeueritate laudis tulit. Hũc ab Ochna Coloni filia & propinqua ſua amatũ fuiſſe ferunt. Sed cum eius libidinẽ conuitio retudiſſet, remq; ad fratres deferre ſtatuiſſet, mulier occupauit, & fratres Ochemũ, Leonem, Bucolum ad Eunoſti necem cõcitauerat, ꝙ eum ſibi per uim ſtuprum intuliſſe inſimulauerat. Illi cum ſorori fidem adhibuiſſent, adoleſcentem inſidiis de medio ſuſtulerunt. Quo facto Elieus illos in carcerẽ coniecit. Ochna pœnitẽtia ducta, & uehementer perturbata, ſimul & dolore, quem ex amore capiebat, liberari cupiens, ſimul fratrũ miſericordia cõmota, rem omnem ut geſta fuerat, Elieo indicauit, quã e ueſtigio Elieus ad Colonũ detulit. Eius iudicio ac ſententia fratres liberati ſunt, Ochna uero ſeipſam præcipitem dedit, ut Myrtis Anthedonia canticorum poetria ſcriptũ reliquit. Eunoſti uero templum & lucus mulieribus adeo inacceſſus fuit, ut cum ſæpenumero terræmotus, aut ſiccitates, aut imbres, aliæ deniq; tempeſtates ingruiſſent, Tanagræi accurate ac diligenter exquirerent, nunquid mulier clanculum aut per imprudentiam templo appropinquaſſet. Quãquam nõnullos dicere conſtat, inter quos eſt Cledamus uir inſignis, occurriſſe ſibi Eunoſtum lauandi cauſa mare petẽtem, ꝙ mulier templum inuaſiſſet. Refert enim Diocles in libro de Semideis, Tanagræorum decretum, de quibus Cledamus renuntiauerat. cliiii.

Vnde in agro Bœotio circa Eleonẽ Scamandrus fluuius eſt appellatus? Deimachus Eleonis filius Herculis ſocius, expeditionis ad Troiam particeps fuit. Sed cũ bellũ traheretur, Glauciã Scamandri filiam compreſſit & grauidã

reddidit. Quo a Troianis in pugna interfecto, Glaucia ne ſtupro comperto, ab Hercule pœna afficeretur, ſponte ad eũ confugit, & amorẽ ſuũ indicauit, ſeq; cum Deimacho conſuetudinem habuiſſe cõfeſſa eſt. Hercules re cognita, & amoris miſericordia cõmotus, & ꝙ uiri fortis ac ſibi in primis familiaris ſtirpem relinqui magnopere cupiebat, Glauciam in nauem recipit, quam poſtea cum peperiſſet, in Bœotiam reductam & ipſam & ſtirpem Eleoni reddidit. Appellatus eſt autem puer Scamandrus, qui poſtea regnum adeptus Inachum fluuium de ſuo nomine Scamandrum appellauit, ſicut uicinum fluuium Glauciam de matris nomine uocitauit. Nec uero uxoris oblitus ipſius nomine Aciduſam fonti nomen indidit, ex qua tris filias ſuſceperat, quas hoc quoq; tempore in honore habent, & uirgines appellant. clv.

Vnde factum eſt illud tritum ſermone prouerbiũ, Hæc præcipua? Dino Tarentinus ductor exercitus uir fortiſſimus, & ĩ primis rei militaris peritiſſimus, cũ ſententiã eius ciues improbarent, & præco aduerſariorũ ſententiã propoſuiſſet, ſublata dextera, hæc melior inquit. huius rei authoreſt Theophraſtus. Sed Apollodorus in hiſtoria ſua illud adiunxit. cnm præco, plures hæ numero ſunt, dixiſſet, itaq; inquit, ſed hæ meliores, ita electionem pauciorum confirmauit. clvi.

Vnde dicta eſt urbs Ithacenſium, quã Alalcomenas appellant? Quod anticlia adhuc uirgo Siſyphi cõpreſſu qui ei ſtuprum obtulerat Vlyſſem concepit, cõplures dixere. Iſtrus uero Alexandreus in monumẽtis ſuis illud adiunxit, Anticliam Laerti in matrimonium datã cum ad Laertem

duceretur, apud Alalcomeneum in Bœotia Vlyſſem pe/ periſſe, & ob eam rem ille quaſi mediæ urbis nomen refe rens, eam quæ in agro Ithacenſi eſt urbem, eodem nomi/ ne appellatam fuiſſe memorat. clvii.

Qui ſunt Aeginæ Monophagi? Multi ad bellũ Troia/ num Aeginenſes profecti pugnando ceciderunt, complu res tẽpeſtate demerſi ſunt. Paucos igitur a bello reuerſos propinqui ſuſcipientes, cũ reliquos ciues in luctu ac dolo re uerſari animaduerterẽt, nec aperte lætandũ exiſtimaue rũt, nec pro ſuorũ reditu diis ĩmortalibus ſacrificandũ, ue rũ clam domi quiſq; ſuæ comiter excipiẽtes ipſi in cõui/ uiis miniſtrabant, nec alienũ quẽquã admittebãt. Hoc igi tur imitantes Neptuno rem diuinã faciũt, & Thiaſos exer cẽt ſexdecim dies ſilẽtio inter ſe cõuiuia celebrantes, nec ſeruũ quempiã intereſſe licet. Inde Veneri faciẽtes ſolen/ ne feſtũ dirimũt, & ex eo Monophagi appellant. clviii.

Quid eſt q in caria Labradei Iouis ſimulacrũ bipẽnem non ſceptrum aut fulmen ſuſtinet? Quia Hercules interfe/ cta Hippolyte, cum præter alia bipennem quoq; illi eri/ puiſſet, Omphale dono dedit, quam Lydorũ poſtea Re/ ges per manus accipientes ſicut alia ſacra ferre conſueue/ runt, donec Candaules indignum cenſens, uni ex ſociis fe/ rendam tradidit. Sed poſtq̃ Gyges ab eo deſciſcẽs bellũ Candauli intulit, Arſelis Myleis auxilia Gygi adduxit, & Candaulem ſociumq; eius occidit, & una cũ reliquis ſpo/ liis ſecurim in Cariam detulit, ibiq; extructo Iouis ſimula cro bipennem in manu dedit, & Labradeum Iouem ap/

Quid eſt ꝙ purgatorem ὄροβον uocant Tralliani, eoqꝫ in libationibus ac piaculis potiſſimum utuntur? An quia Leleges & Minyæ antiquitus Trallianis expulſis urbem atqꝫ agros occupauerunt, poſtea reuerſi Tralliani ſuperatis Legibus quicunqꝫ neqꝫ in prælio ceciderunt, nec fugerūt, ſed aut imbecillitate aut inopia ibidem remanſerunt, his omnibus contentis legē poſuerunt, ut quicunqꝫ Minyam aut Lelegem occidiſſet, ita purus & expiatus eſſet, ſi eius quem interfeciſſet cognatis leguminum modium emenſus eſſet. clx.

Cur apud Eleos in ꝓuerbio eſt, Grauiora Sambico pati. Ferunt Eleum quēdam Sambicum nomine multis ſociis, & coadiutoribus uſum complures apud Olympiā æreas ſtatuas & ſimulacra concidiſſe ac uendidiſſe, deniqꝫ Dianæ præſulis templū diripuiſſe. Eſt enim Elide templum Dianæ, quod Ariſtarchium nominant. Illum uero ſtatim poſt ſacrilegium comprehenſum toto anno excruciatum fuiſſe, dum tormentis de conſciis ac ſociis ab eo quæreretur, atqꝫ ita mortuum fuiſſe, & eius cruciatibus prouerbium additum eſſe. clxi.

Quid eſt ꝙ Lacedæmone iuxta Leucippidaꝝ templum poſita eſt Vlyſſis ædes? Ergiæus unus ex his qui a Diomede originem ducunt, a Temeno quodam perſuaſus Palladium Argis ſurripuit, cuius rei conſcium habuit Leagrū. erat enī Temeni ſane familiaris. Leagrus poſtea Temeno iratus Lacedæmonem conceſſit, palladium ſecum deferens. Quod cum reges ſtudioſe accepiſſent, iuxta Leucippidarum templū collocauerūt, ac miſſis qui de cōſeruando & cuſtodiendo Palladio Apollinis ſententiā ſciſcita

rentur, oraculo edito ut unum ex his qui Palladium ſurri-
puiſſent cuſtodem facerēt, Vlyſſis ædem ibidem poſue-
runt, heroem ipſum alioqui propter Penelopes nuptias
ad ſe pertinere, & ciuitatem affinitate attingere exiſti-
mantes. clxii.

Quid eſt cauſæ ꝙ Chalcidoniæ mulieres morem hunc
habent, ut ſi in alienos uiros ut magiſtratus potiſſimū inci
dant, alteram maxillam aperiant? Chalcidonii aduerſus
Bithynios bellum gerebant. Hi cum Zepoetum Regem
haberent, omnibus ſuis copiis additis, etiam Thracum
auxiliis facta incurſione agros populabantur. Sed cum Ze
poetus circa Phlium, id enim loci nomen eſt, palantes ac
perturbatos inuaſiſſet, ſuperati octo milia militum deſi-
derauerunt, nec tamen penitus deleti ſunt. Cōpoſito autē
bello cum ea clade ciuitas ad uirorum ſolitudinem pro-
pemodum redacta eſſet, complures mulieres neceſſitate
compulſæ libertis & externis nupſerunt, nonnullæ uidui-
tatem talibus nuptiis anteponentes ſolæ agebāt. ac ſiquid
opus eſſet, ad magiſtratus ac iudices confugientes alterā
oris partem aperiebant. Harum pudorem quæ nupſerant
imitatæ, meliores fuiſſe ratæ, eundem morem retinue-
runt. clxiii.

Quid eſt cauſæ ꝙ oues ad Agenoris lucum abigentes
Argiui ut ibidem ineantur efficiunt? An ꝙ egregie præ-
ter cæteros Agenor oues curarit, & plures greges ha-
buerit. clxiiii.

Cur ſe argiuorum pueri quodam feſto per iocum Balla-

morant. Ferunt enī Achradas primū græcis in Peloponnēſo fuiſſe cognitas, cū ea regio Apia etiā diceret. Vnde Apii Achrades mutato nomine appellati ſunt. clxv.

Quid cauſæ eſt quamobrem Elei equas finibus eductas iniri faciunt? An ꝙ regū omnium, equorū ſtudioſiſſimus Oenomaus, cū animal illud præcipue adamaſſet, multa & horrenda eis imprecatus eſſet, qui equam apud Elidem iniſſent, & idcirco ueriti execrationem illam abominantur ac uitant. clxvi.

Cur apud Gnoſios moris fuit mutuantibus argentum rapere? An ne hi qui arripuiſſent, de ui tenerentur, & magis plecterentur. clxvii.

Quæ cauſa eſt quāobrem Sami Dexicreontis Venerem uocent? An ꝙ eorum uxores luxu, ac petulantia perditas Dexicreon homo mendicus quibuſdam piacularibus ſacris expiauit. An quia nauclerus cū eſſet Dexicreon, negotiandi cauſa in Cyprum nauigauit. Cui onus in nauim impoſituro Venerem iuſſiſſe ferunt aquā tantum in nauim imponeret, ac ſtatim ſolueret. Eum dicto audientē fuiſſe, & aqua in nauim comportata profectum ſumma tranquillitate, & in alto deprehenſum ſitientibus reliquis & mercatoribus & nautis aqua ſingulis uenundata multum argētum collegiſſe, ex eo ſtatua a deæ poſita, deam ſuo de nomine appellaſſe. Quod ſi ueꝝ eſt, non unum ditaſſe, ſed per unū multos ſeruaſſe Venus exiſtimāda eſt. clxviii.

Quid eſt ꝙ Sami Mercurio Charidotæ rem diuinā facientes, uolenti & furari & latrocinari permittunt? Quia oraculo relicta inſula Mycalen cum migraſſent, præda ac rapinis decem annis uitam duxerunt, deinde in inſulam

reuerſi Samii hoſtes ſuperauerunt. clxix.

Vnde ei loco nomen inditum eſſe dicimus, quē Samii Panæma? An q̄ Dionyſium fugiētes Amazones ex agro Epheſio Samum perfugerunt. Dionyſius confeſtim ædificatis nauibus trāſmiſſo mari, prælio cōmiſſo eo in loco multas occidit, quem defluentis ſanguinis flumine ſpectantes admirati panæma poſtea nominauerunt. Earum autem quæ occiderunt, circa Phleum oſſa oſtenduntur. Sunt qui dicant Phleum earum clamoribus abruptum fuiſſe, cum magno quodam inter pugnandum & contento clamore uſæ fuiſſent. clxx.

Quid eſt cauſæ q̄ Andron Sami Pedetes uocitaẗ? Mortuo Dometele cum plebs rempublicam occupaſſet, Megarenſes aduerſus Perinthios Samiorum colonos exercitum duxerunt, compedes (ut dicitur) quaſi aduerſus ſeruos ſecum portantes. Quod cum plebi renuntiatū eſſet, celeriter auxilia ſubmiſit, nouē declarati ſunt qui triginta nauium claſſi præeſſent, harum unam portu egredientem fulmine ictam ac deprehenſam fuiſſe dicunt. Duces tamē cū reliquis profecti Megarenſes prælio uicerunt, & ſexcētos captiuos ceperunt. Qua uictoria elati popularem ſtatum euertere cogitabant, cui rei plebs occaſionem præbuit. Miſit enim literas, quibus imperabat, ut Megarenſes compedibus uinctos adducerent. Illi Megarenſibus literas cum oſtendiſſent, facile perſuaſerunt, ut cōmuni conſilio ſecum ciuitatem liberarent. Rationem ineūtibus uiſum puerorum Cricos detractos Megarenſium cruribus

fluerent, ſoluti uiderentur. His in hũc modum ornatis cũ ſingulis enſem dediſſent, ad Samũ appulſi medio foro Megarenſes in curiam deduxerũt, ubi dato ſigno, Megarenſes impetu facto, plebeios omnes qui rerum potiebantur, interfecerũt. Hoc pacto recuperata libertate Megarẽſes quicũq; uoluerunt ciuitate donarunt, & bonæ magnitudinis domo ædificata compedes quaſi templo ſuſpenſas obtulerũt, ab eo Pedetes domus appellata eſt. clxxi.

Cur apud Coos ſacerdos Herculis muliebri ueſte indutus, & Mitra caput ornatus apud Antimachiam rem diuinam facit? Hercules cũ ex agro Troiano ſex nauibus profectus eſſet, tempeſtate deprehẽſus nauibus amiſſis ad inſulam Coum delatus, ad Laceterem eiectus eſt, omnibus rebus ꝑter arma & ſocios penitus amiſſis. Ibi nactus ouiũ greges, a paſtore unam ſibi ut daret, petiit. Is Antagoras uocabatur. Qui cũ robore ac uiribus corporis præſtaret, Herculem ad luctãdum prouocauit, ea lege ut ſi uinceret arietem auferret. Hercules cupide cum Antagora congreſſus cũ hominem ita agitaret, ut facile ſuperaturus uideretur, Meropes Antagoræ auxilium tulerunt, & Græcos ut Herculi opem ferrent, concitauerunt. Prælio commiſſo Hercules pugnando defeſſus ad mulierem Thracẽ confugiſſe dicitur, & muliebri ueſte opertus apud eã delituiſſe. Sed poſtquã Meropibus ſuperatis expiatus Alciopi filiã in matrimoniũ duxit, floream ueſtẽ ĩduit. Quamobrem ſacerdos ubi prælium factum eſt, rem diuinam facit, & ſpõſi muliebri ueſte induti ſpõſas ſuſcipiũt. clxxii.

Vnde apud Megaram genus eſt Hamaxocyliſtarũ? Quia tempeſtate intemperans ille ac diſſolutus popularis ſtatus

Megaris fuit, qui & ſacrilegium effecit, proficiſcebantur Peloponneſiorum nomine Delphos ſolẽnes ſpectatores, qui cum per agrum Megarenſem iter facerent, apud Aegeram ad paludem cũ liberis & uxoribus ſubuerſo curru in terram prouoluti ſunt, ibi Megarenſium quidam petulãtiſſimi, atq; ebrii per inſolentiam & crudelitatem currus in paludem contruſerunt, multos ex his qui uenerant, obruerunt. Quod in illa ſtatus perturbatione & confuſione rerum omnium Megarenſes neglexerũt, Amphictyones autem ꝙ ea res ad religionem pertinere uidebatur, grauiter commoti tanquam ſceleratos & impios exilio nonnullos, pleroſq; morte afficiendos cenſuerunt, qui poſtea a genere Hamaxocyliſtæ nominati ſunt.

Problematum Plutarchi Chæronei Finis.

Romæ in ædibus F. Minitij Calui Anno.
M.DXXIIII. Menſe Maio.